

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kuntien talous ja rahoitus

6.10.2026

PARLAMENTAARINEN KUNTIEN TULEVAISUUSTYÖ

Kuntatalouden tilannekuva

The background features several thin, teal-colored lines that curve and intersect across the page. One line starts from the left edge and curves downwards towards the bottom right. Another line starts from the bottom left and curves upwards towards the right. A third line starts from the bottom right and curves upwards towards the top right. These lines create a sense of movement and flow, framing the central text.

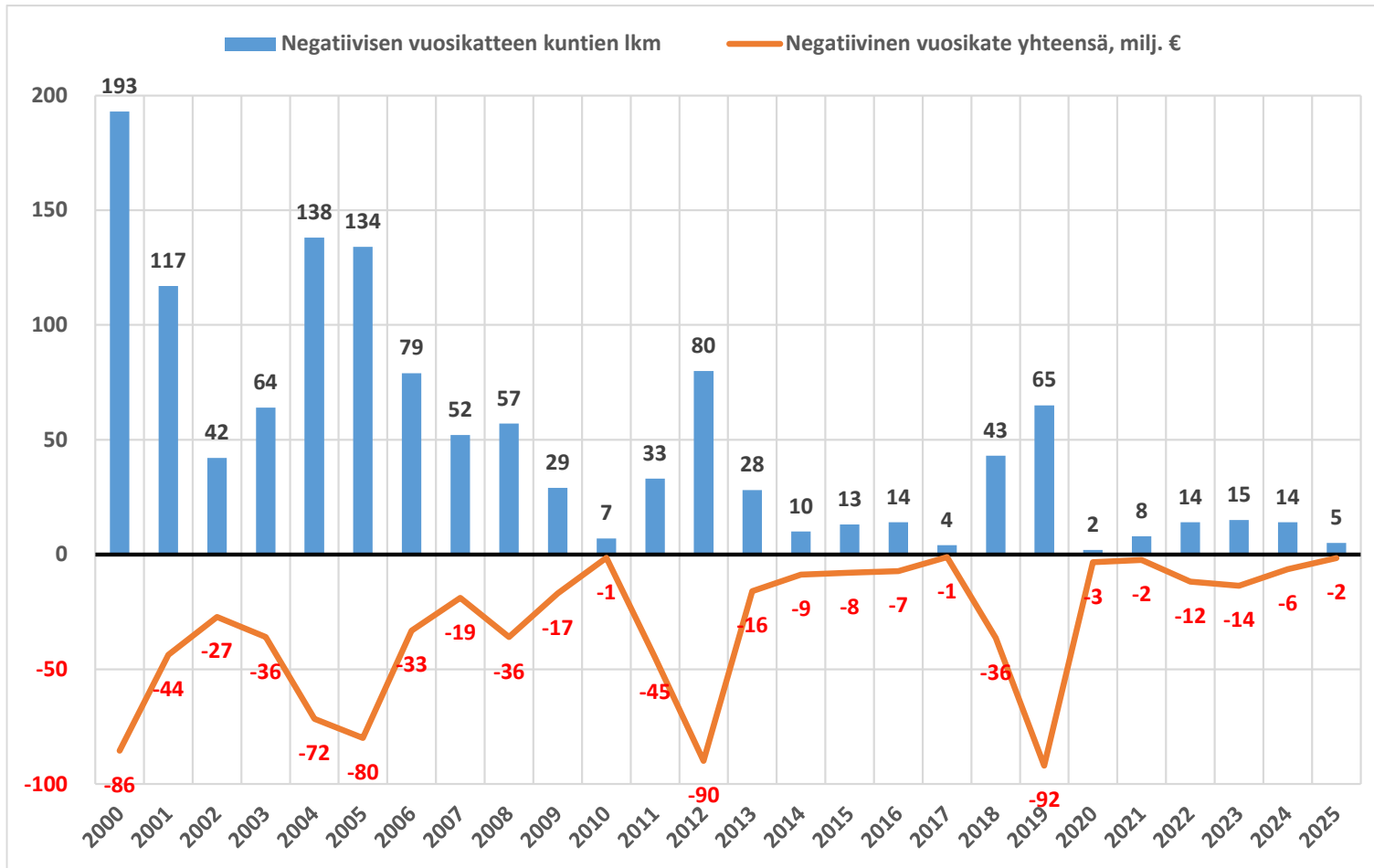
Kuntien yhteenlaskettu tuloslaskelma 2025

	TP 2022	TP 2023	TP 2024	TP 2025	Muutos mrd. € 2024-2025	Muutos % 2024-2025
Toimintatuotot	7,89	5,81	5,82	6,07	0,25	4,4
Toimintakulut - valm.om.käyttöön	42,28	20,08	20,30	21,62	1,32	6,5
Toimintakate	-34,39	-14,27	-14,48	-15,55	-1,07	-7,4
Verotulot	26,77	14,45	13,97	13,94	-0,03	-0,2
Kunnallisverot	21,64	10,22	9,88	9,86	-0,02	-0,2
Kiinteistöverot	2,09	2,18	2,33	2,38	0,05	2,1
Yhteisöverot	3,03	2,05	1,76	1,68	-0,08	-4,4
Valtionosuudet	10,74	3,63	3,39	4,06	0,67	19,9
Verorahoitus yht.	37,51	18,08	17,36	18,00	0,64	3,7
Rahoituserät, netto	0,33	0,42	0,38	0,44	0,05	14,1
Vuosikate	3,45	4,23	3,26	2,89	-0,37	-11,4
Poistot ja arvonalentumiset	2,45	2,50	2,57	2,62	0,05	1,8
Vuosikate - poistot	1,00	1,74	0,69	0,27	-0,42	-60,4
Satunnaiset erät	0,17	-0,02	0,36	0,46	0,10	27,8
Tilikauden tulos	1,16	1,72	1,05	0,73	-0,32	-30,2
Tilikauden yli-/alijäämä	1,12	1,59	1,01	0,35	-0,66	-65,3
Nettoinvestoinnit	-2,09	-3,69	-3,60	-3,31	0,29	-8,2
Investointimenot, brutto	-4,23	-4,41	-4,48	-4,54	-0,06	1,3
Rahoitusosuudet investointeihin	0,13	0,14	0,11	0,14	0,02	18,3
Inv.hyödykeiden luovutustulot	2,02	0,58	0,76	1,09	0,33	44,0
Vuosikate - nettoinvestoinnit	1,36	0,55	-0,34	-0,42	-0,08	22,4
Toiminnan ja inv. rahavirta	0,64	0,29	-0,40	-0,77	-0,38	94,1
Lainakanta	18,69	18,77	19,34	20,21	0,87	4,5
Rahavarat	6,97	6,07	5,84	6,35	0,51	8,8
Taseen kertynyt ali-/ylijäämä	14,92	16,57	17,59	17,94	0,35	2,0
Veroprosentti, painotettu	20,01	7,33	7,47	7,53		0,06

- Vuosikate heikkeni 370 milj. eurolla noin 2,9 mrd. euroon**, kun edellisvuonna heikennystä oli miljardi. Heikennys oli kuitenkin **pienempää kuin kuntien talousarvioissa (~2,2 mrd. euroa)**.
- Edellisvuoden tapaan vuosikate riitti kattamaan poistot, mutta ei nettoinvestointeja, vaikka nettoinvestoinnit laskivat hieman edellisvuodesta.
- Heikentymisen taustalla **toimintakulujen voimakas (+6,5 %) kasvu** erityisesti avustusten (48 %) ja palvelujen ostojen (6,6 %) osalta **ja verotulojen lievä lasku (-0,2 %)**. Sen sijaan **valtionosuudet** kasvoivat peräti **20 %**.
 - TE-palvelu-uudistus vuoden 2025 alusta kasvatti toimintakuluja (mm. yli 4 000 henkilön siirtymä) ja valtionosuuksia.
 - Verotulojen laskuun vaikutti osaltaan myös ns. verohäntien poistuminen (noin 200 milj. euroa) heikon suhdanne- ja työllisyystilanteen lisäksi.
- Tilikauden tulos heikkeni noin 320 milj. eurolla** säilyen kuitenkin selvästi positiivisena ollen **0,73 mrd. euroa**.
- Tulokseen vaikuttivat osaltaan **suurehkot satunnaiset erät** (mm. Porin energian osakkeiden myynti **356 milj. euroa** sekä Kemin energia- ja vesiyrityksen osakkeiden myynti **48 milj. euroa**).
- Taseen kertynyt ylijäämä kasvoi lähes 18 mrd. euroon (+0,35 mrd. euroa).
- Toiminnan ja investointien rahavirta** jatkoi heikkenemistään ollen **-0,77 mrd. euroa negatiivinen**, minkä seurauksena **lainamäärä kasvoi 0,87 mrd. eurolla (4,5 %)** noin 20,2 mrd. euroon kun edellisvuonna kasvua oli 0,57 mrd. euroa.

Negatiivisen vuosikatteen kunnat

Negatiivisen vuosikatteen kunnat (**5** kpl) olivat kaikki alle 10 000 asukkaan kuntia (**Hattula** suurin, 9 346 asukasta). Muut kunnat ovat **Karkkila, Kaskinen, Merijärvi ja Pyhäjärvi**.

Tilikauden tulos oli negatiivinen **111** kunnalla (edellisvuonna 84) ja yhteenlaskettu negatiivinen tulos kasvoi n. **-305** milj. euroon edellisvuoden -175 milj. eurosta.

Negatiiviset tulokset kohdistuivat **kaikkiin** alle 300 000 asukkaan **kunta-****kokoryhmiin** ja mukana myös 7/9 yli 100 000 asukkaan kuntaa. (Espoo ja Helsinki positiivisia, ja heikoin tulos Vantaa -307 euroa/asukas).

Arviointimenettely

The background features several thin, teal-colored curved lines that sweep across the frame. One line enters from the left and curves downwards towards the bottom right. Another line enters from the bottom left and curves upwards towards the right. A third line enters from the bottom right and curves upwards and to the left. These lines intersect to form a series of organic, flowing shapes.

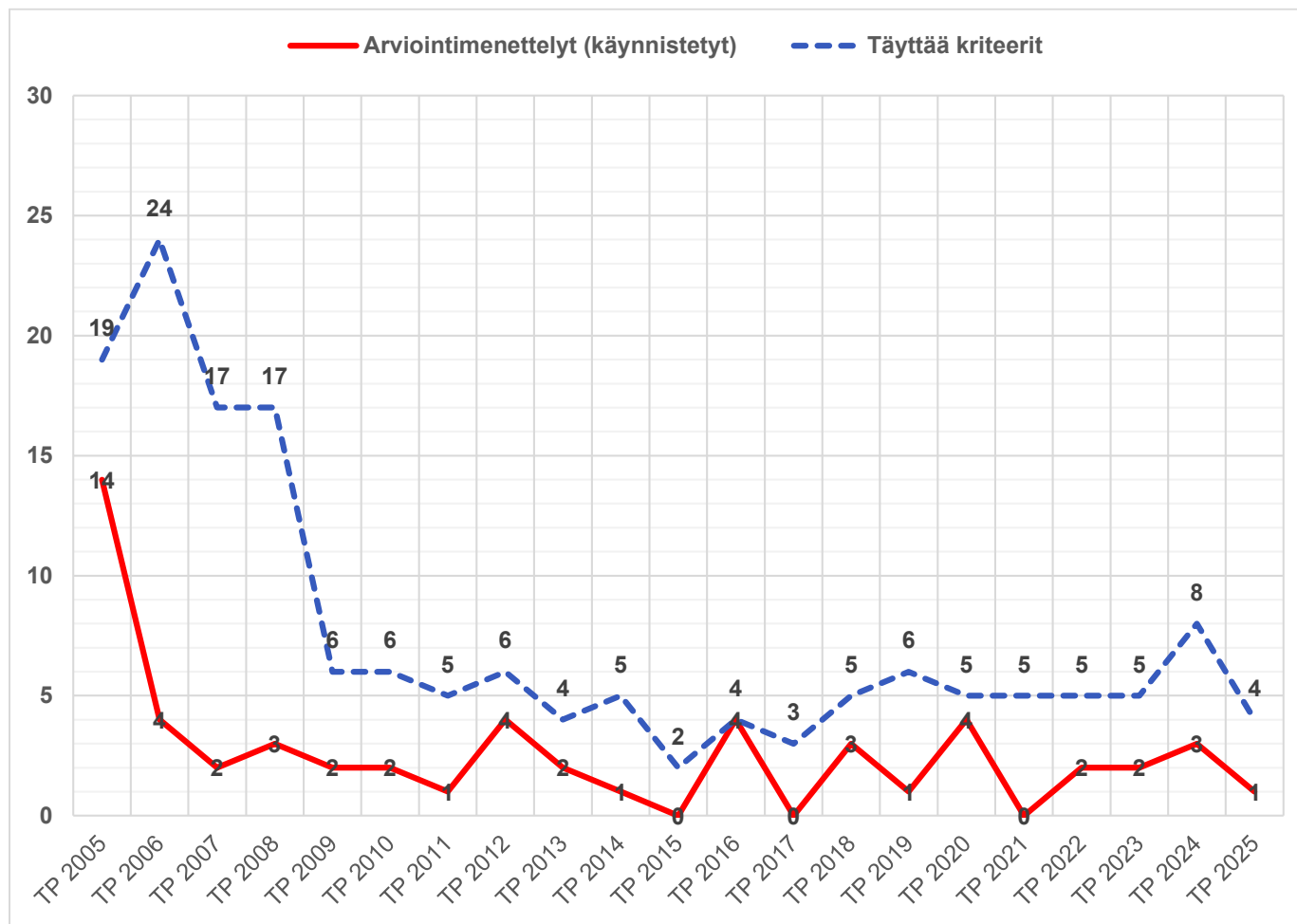
Arviointimenettely

- Kunnan ja valtion tulee yhdessä selvittää kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännön edellyttämät palvelut sekä ryhtyä toimenpiteisiin palvelujen edellytysten turvaamiseksi, jos jokin arviointimenettelyn edellytyksistä täyttyy.
- Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos
 - kunta ei ole kattanut taseeseen kertynyttä alijäämää kuntalain 110 §:n 3 momentissa säädetyssä määräajassa,
 - asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä konsernitilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään 500 euroa tai
 - rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat talouden neljä tunnuslukua täyttävät kahtena vuonna peräkkäin säädetyt raja-arvot.
- Kriteerit perustuvat tietoihin, jotka esitettäisiin muutoinkin tilinpäätöksessä (tiedot ovat tilintarkastettuja).
- Kunta tietää kriteerit ennakolta ja voi ottaa ne huomioon taloutta suunnitellessaan.

Arviointimenettely

- Menettelyn käynnistäminen on valtiovarainministeriön harkinnassa.
- Arviointiryhmä tekee ehdotuksen kunnan asukkaiden palvelujen turvaamiseksi tarvittavista toimenpiteistä.
 - Vaikka arviointimenettely käynnistyy taloutta kuvaavien kriteerien perusteella, sen tarkoitus on palvelujen turvaaminen.
- Valtiovarainministeriö tekee ryhmän toimenpide-ehdotusten ja niitä koskevien valtuuston päätösten perusteella ratkaisun kuntarakennelaissa tarkoitetun erityisen selvityksen tarpeellisuudesta kuntajaon muuttamiseksi.
 - Ratkaisu erityisen selvityksen tarpeellisuudesta voidaan tehdä myös uutta arviointimenettelyä käynnistämättä, jos toimenpiteet eivät ole toteutuneet ja arviointimenettelyn edellytykset täyttyvät.

Arviointimenettelyjen määrät

- Arviointimenettely toteutettu 55 kertaa 47 eri kunnan kanssa (ml. vuoden 2025 tilinpäätöstiedot).
- Arviointimenettelyä ei aina käynnistetty, koska mm:
 - aiempi menettely,
 - kuntaliitos,
 - tasapainottamistoimet (varmistetut, esim. Mikkelin energiayhtiön osakkeiden myynti) tai
 - kriteereiden täytyminen epäolennaisissa määrin.

Kunnan alijäämän kattamiskausi TP2025

kunta- nro	Kunnat	As.luku 2025	Kertynyt alijäämä, euroa/asukas							
			ml. Väh. 2020	ml. Väh. 2021	ml. Väh. 2022	ml. Väh. 2023	ml. Väh. 2024	ml. Väh. 2025		
										1= kyllä epätosi = ei 1
421	LESTIJÄRVI	656	352	-337	-2 363	-3 982	-3 636	-2 170		EPÄTOSI
989	ÄHTÄRI	5 121	557	472	793	-495	-1 042	-2 085		EPÄTOSI
312	KYYJÄRVI	1 129	-3 597	-3 139	-2 540	-2 422	-1 603	-1 098		1
483	MERIJÄRVI	1 031	1 910	1 740	1 087	464	-270	-1 018		EPÄTOSI
103	HUMPPILA	2 074	114	303	221	216	-441	-582		EPÄTOSI
504	MYRSKYLÄ	1 692	1 446	1 452	861	596	-76	-535		EPÄTOSI
224	KARKKILA	8 274	-126	-56	233	491	597	-466		EPÄTOSI
204	KAABI	2 547	303	450	414	158	-68	-398		EPÄTOSI
616	PUKKILA	1 720	860	612	281	193	-116	-342		EPÄTOSI
410	LAUKAA	18 808	270	98	-145	5	-140	-286		EPÄTOSI
399	LAIHIA	7 534	-69	201	216	312	19	-204		EPÄTOSI
181	JÄMIJÄRVI	1 663	106	391	117	368	237	-24		EPÄTOSI

Konsernikriteerien täyttyminen TP2025

nro.	Kunta	2025 Asukas- luku	2024 Kertynyt ali-/yli- jäämä €/as	2025 Kertynyt ali-/yli- jäämä €/as	A) Kriteeri täyttyy 1=kyllä 0 = ei	2024 Vuosikate/ poistot < 80%	2025 Vuosikate/ poistot < 80%	Kriteeri täyttyy 1=kyllä 0 = ei	2024 Lainat ja v-vastuut 12823 (>12823)	2025 Lainat v-vastuut 13191 (>13191)	Kriteeri täyttyy 1=kyllä 0 = ei	2024 Tulovero- % (>9,46)	2025 Tulovero- % (>9,52)	Kriteeri täyttyy 1=kyllä 0 = ei	2024 Laskenn. tokate 1,1	2025 Laskenn. tokate 1,0	Kriteeri täyttyy 1=kyllä 0 = ei	Kriteerien täyttyminen lkm 1 - 4	B) Kaikki 4 täyttyvät 1=kyllä 0 = ei
	KOKO MAA	5 622 045	3891	0	4	126,5	114,4	27	8 549	8 794	7	7,47	7,53	37	1,1	1,0	41	1 - 4	1
989	Ähtäri	5 121	-1 881	-1 982	1	-15,0	47,8	1	13 001	13 971	1	10,10	10,60	1	0,2	0,7	1	4	1
626	Pyhäjärvi	4 551	-816	-1 362	1	18,9	22,6	1	10 358	11 516	0	9,10	9,10	0	0,4	0,3	1	2	0
312	Kyyjärvi	1 129	-1 855	-1 360	1	212,1	225,2	0	12 343	12 120	0	9,90	9,90	1	0,8	0,8	0	1	0
935	Virolahti	2 751	-1 058	-1 201	1	38,6	69,8	1	10 996	10 234	0	9,90	9,90	1	0,5	0,6	1	3	0
483	Merijärvi	1 031	-444	-1 175	0	-179,3	-64,5	1	4 933	7 603	0	10,00	10,00	1	-0,3	-0,2	1	3	0
421	Lestijärvi	656	-2 534	-961	0	119,4	233,6	0	16 770	15 263	1	9,40	9,40	0	0,8	1,2	0	1	0
503	Mynämäki	7 424	-544	-616	0	52,2	78,4	1	6 141	6 080	0	9,10	9,10	0	0,5	0,5	1	2	0
504	Myrskylä	1 692	-14	-481	0	-23,8	20,1	1	8 282	7 971	0	9,90	9,90	1	0,2	0,3	1	3	0
231	Kaskinen	1 248	713	-466	0	-94,7	-86,9	1	10 878	10 306	0	10,30	10,30	1	-0,3	-0,2	1	3	0
616	Pukkila	1 720	-730	-345	0	-286,6	12,2	1	4 288	5 485	0	8,90	9,90	0	-0,8	0,2	1	2	0
20	Akaa	16 429	-255	-326	0	87,9	98,0	0	6 860	7 094	0	9,90	9,90	1	0,6	0,6	1	2	0
410	Laukaa	18 808	-150	-279	0	85,8	63,2	0	9 701	9 570	0	9,90	9,90	1	0,6	0,5	1	2	0
886	Ulvila	12 339	-36	-158	0	69,0	64,1	1	2 568	2 805	0	8,90	9,40	0	0,7	0,7	1	2	0
250	Kihniö	1 670	-24	-84	0	70,5	82,2	0	3 283	3 189	0	8,90	9,40	0	1,0	0,9	0	0	0
181	Jämijärvi	1 663	-19	-81	0	131,5	88,8	0	6 494	6 027	0	9,90	10,00	1	1,0	0,7	0	1	0
224	Karkkila	8 274	954	-79	0	128,5	-4,9	0	5 331	6 899	0	8,60	8,90	0	0,8	0,2	1	1	0
103	Humppila	2 074	102	-39	0	-14,0	86,4	0	2 314	2 045	0	9,30	9,30	0	0,0	0,9	0	0	0
204	Kaavi	2 547	260	-30	0	25,3	14,7	1	4 639	4 884	0	9,80	9,90	1	0,5	0,3	1	3	0
399	Laihia	7 534	116	-0	0	60,3	42,3	1	4 700	5 368	0	9,60	9,60	1	0,5	0,5	1	3	0

VTV:n tarkastuskertomus 2/2024: Arviointimenettelyn toimivuus kuntien talouden tasapainottamisessa ja palveluiden turvaamisessa

- Kunnat ovat olleet suurelta osin tyytyväisiä arviointiryhmän toimintaan, ja haastatteluissa nousi esiin, että arviointimenettelyn on koettu edistävän kunnan talouden tasapainottamistoimia.
- Arviointimenettely on toimiva keino käydä läpi kunnan taloudellista tilannetta ja puuttua siihen, jos kunnalla ei ole uskottavia taloudellisia edellytyksiä selviytyä menoistaan tai kertyneistä alijäämistä.
- Kuntien arviointimenettely on ollut voimassa vuodesta 2007 eteenpäin, ja tänä aikana arviointimenettelyn aloittamisen kriteerit ovat muuttuneet kolmesti. Arviointimenettelyn kriteereissä tapahtuneet muutokset ovat olleet oikeansuuntaisia.
- Tarkastuksen perusteella tarkastusvirasto **suositaa**, että valtiovarainministeriö:
 1. **raportoi** arviointimenettelyn kriteerien täyttymisestä sekä menettelyn aloittamisesta tai aloittamatta jättämisestä perusteluineen yhdenmukaisesti esimerkiksi kuntatalousohjelmassa, ja
 2. **kehittää palveluista saatavilla olevaa tietopohjaa** sekä huomioi ja raportoi kunnan palveluiden tilanteen systemaattisemmin ja kokonaisvaltaisemmin arviointiryhmän työn aikana.

Työvoimapalvelujen järjestämisedellytysten tukeminen ja neuvottelumenettely (laki työvoimapalveluiden järjestämisestä 380/2023)

- Työvoimaviranomaisen ja valtion tulee yhdessä selvittää työvoimaviranomaisen mahdollisuudet **turvata lainsäädännössä edellytetyt palvelut**. Työvoimaviranomaisen ja valtion tulee tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin palvelujen edellytysten turvaamiseksi.
- TEM voi käynnistää neuvottelumenettelyn sellaisen työvoimaviranomaisen kanssa, **jonka kyky järjestää työvoimapalveluja on kahden peräkkäisen vuoden aikana merkittävästi heikentynyt verrattuna muihin vastaaviin työvoimapalveluja järjestäviin työvoimaviranomaisiin**.
- TEM ja työvoimaviranomainen sekä VM neuvottelevat ja sopivat tilanteen korjaamiseksi laadittavasta toimintasuunnitelmasta ja sen seurannasta. Jos TEM ja VM yhdessä arvioivat, että työvoimaviranomaisen kyky järjestää työvoimapalveluja on toimintasuunnitelmasta huolimatta merkittävästi heikentynyt muutoin kuin tilapäisesti, **valtioneuvosto voi työvoimaviranomaista kuultuaan tehdä 16 §:ssä tarkoitetun päätöksen työllisyysalueesta**.
- TEM:n yhteistyössä VM:n kanssa laatima **arvio siitä, onko työvoimaviranomaisen kyky järjestää työvoimapalveluja merkittävästi heikentynyt, perustuu kunnan tai kuntayhtymän palvelujen järjestämistä ja saatavuutta sekä taloutta koskevaan kokonaisarviointiin**. Arvioinnissa voidaan kiinnittää huomiota pitkäaikaistyöttömien aktivointiasteeseen tai muuhun vastaavaan työllistymistä edistävään toimintaan, yli 12 kuukauden työttömyyden lisääntymiseen verrattuna muiden vastaavien työvoimaviranomaisten tilanteeseen, työnhakijoiden palveluprosessiin liittyvien keskustelujen toteutumiseen sekä siihen, jos työvoimaviranomaisen kyky järjestää tässä laissa tarkoitettuja työvoimapalveluja on muusta syystä merkittävästi heikentynyt.

Hyvinvointialueen palveluihin perustuva arviointimenettely (laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021)

- STM voi tehdä VM:lle aloitteen hyvinvointialueen arviointimenettelyn käynnistämiseksi, jos on osoittautunut, että hyvinvointialueen kyky järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto on ilmeisesti vaarantunut muutoin kuin tilapäisesti.
- **Arvioitaessa, onko hyvinvointialueen kyky järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto ilmeisesti vaarantunut, käytetään seuraavia arviointiperusteita:**
 - 1) sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaisuus tai riittävyys on vaarantunut,
 - 2) sosiaali- ja terveydenhuollon laatu ei turvaa asiakas- tai potilasturvallisuutta säännösten mukaisesti,
 - 3) sosiaali- ja terveydenhuollon tarvevakioidut asukaskohtaiset kustannukset tai niiden kehitys vaarantavat sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaisen ja riittävän saatavuuden,
 - 4) hyvinvointialueella ei ole sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen edellyttämää henkilöstöä, osaamista, toimintakykyä, valmiutta tai omaa palvelutuotantoa ja
 - 5) hyvinvointialueen kyky järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto on muusta kuin 1–4 kohdassa tarkoitettusta syystä vakavasti vaarantunut.
- STM voi tehdä aloitteen, jos hyvinvointialueen kyky järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto on ilmeisesti vaarantunut **vähintään kahtena kolmesta peräkkäisestä kalenterivuodesta** THL:n asiantuntija-arvioiden tietoihin perustuen, huomioiden kaikkien hyvinvointialueiden suoriutuminen.

Arviointimenettelykriteerien kehittäminen

- Parannetaan raportoinnin avulla arviointimenettelyn kriteerien täyttymisen ennakkointia.
 - Kunnan tulisi kuvata kriteerien täytyminen toimintakertomuksessa ja tarkastuslautakunnan tulisi arvioida arviointikertomuksessaan kyseisten tasapainottamiseen liittyvien kriteerien täyttymistä, ks. HE 280/2018 tunnuslukujen heikot raja-arvot.
 - Ehdotus on toteutettavissa päivittämällä toimintakertomusta koskevaa ohjeistusta.
- Tehostetaan arviointimenettelyssä olleiden kuntien seuranta ja päätettyjen toimenpiteiden arviointia.

Arviointimenettelykriteerien kehittäminen

Ns. keltaiset liikennevalot
(HE 280/2018) kunnan
taloutta kuvaavien tunnuslukujen
heikot raja-arvot

Konsernitilinpäätöksen tunnusluku ja raja-arvo

Kertynyt alijäämä euroa/asukas

- kahtena vuonna > 500

- 1. vuonna > 500 , 2. vuonna $> 1\,000$

Vuosikate prosenttia poistoista

- kahtena vuonna $< 100\%$

- kahtena vuonna $< 80\%$

Tuloveroprosentti

- kahtena vuonna vähintään $1,5\%$ -yksikköä yli keskimääräisen

- kahtena vuonna vähintään $2,0\%$ -yksikköä yli keskimääräisen

Lainamäärä euroa/asukas*

- kahtena vuonna vähintään 25% yli keskimääräisen

- kahtena vuonna vähintään 50% yli keskimääräisen

Laskennallinen lainanhoitokate

- kahtena vuonna < 1

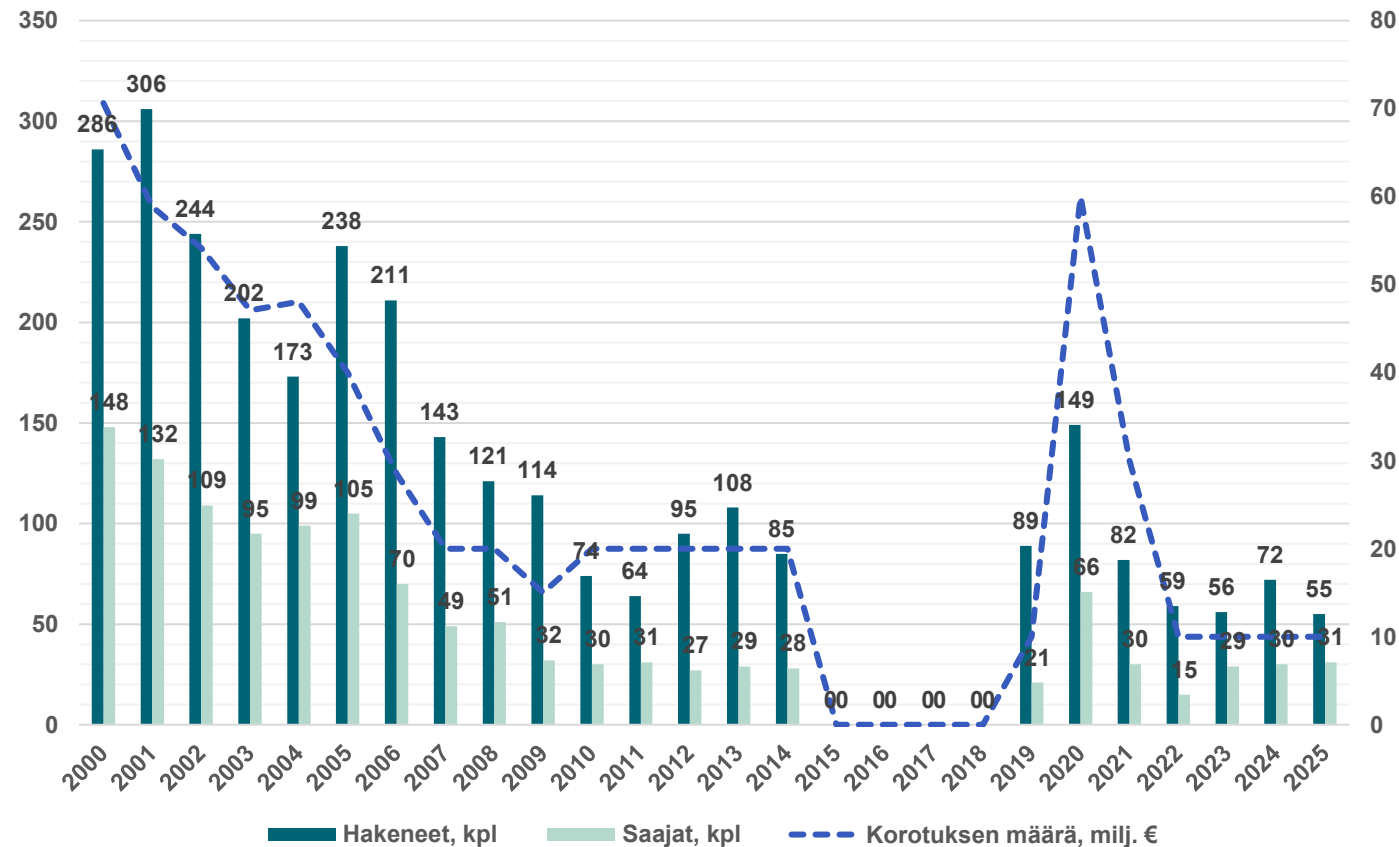
- kahtena vuonna $< 0,8$

Arviointimenettelykriteerien kehittäminen, muita punnittuja vaihtoehtoja

- Hyvinvointialueen ennakollinen talouden ohjauksen menettely *ei sovellu* itsehallinnollisiin kuntiin.
- Arviointimenettelyn käynnistäminen muun kokonaisarvion perusteella, kuten palveluiden laadun tai elinvoiman heikentymisen vuoksi, *olisi haasteellista*. Esimerkiksi kuntien suurin toimiala, perusopetus, ei sisällä menettelyssä käyttökelpoisia kriteerejä järjestämiselle tai laadulle. Lisäksi arviointimenettelyn kriteerien tulee olla ennakoitavissa, eivätkä ne voi perustua kuntien keskinäiseen vertailuun. Näin ollen TEM:n neuvottelumenettelyn kaltaisen menettelyn tarkkarajainen säätäminen ei ole mahdollista.
- Valtion ohjauksen uudentyyppinen lisääminen esimerkiksi määrääjäksi siihen saakka, kun arviointimenettelyn kriteerit eivät enää täyty, *olisi ristiriidassa kunnallisen itsehallinnon kanssa*.

Arviointimenettelyn suhde harkinnanvaraiseen valtionosuuden korotukseen

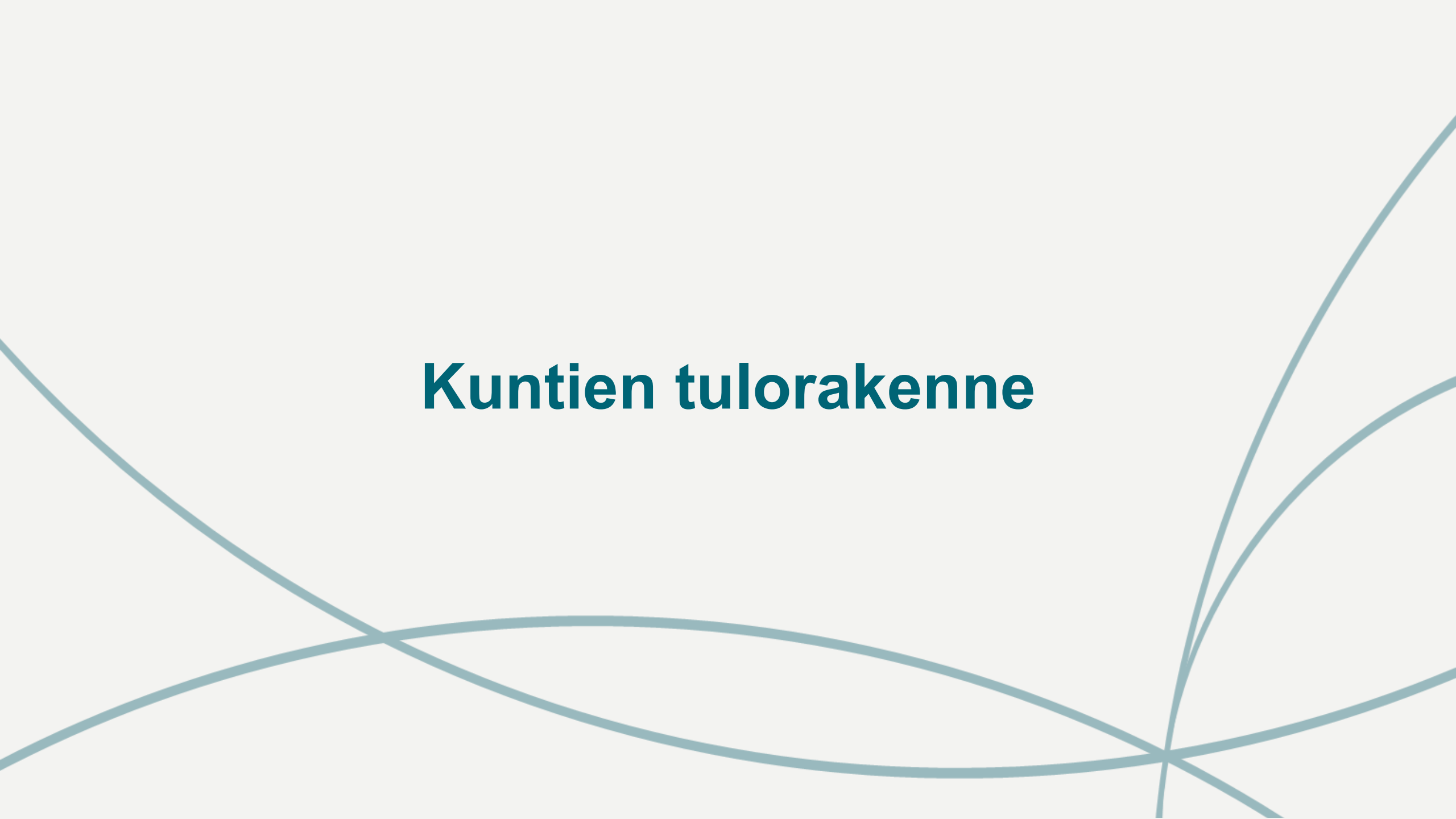
Korotusta voidaan myöntää poikkeuksellisiin ja tilapäisiin taloudellisiin vaikeuksiin. Taloudellisen tuen tarpeeseen vaikuttavina seikkoina otetaan huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet.

Korotukset osin **ristiriidassa poikkeuksellisten ja pysyväisluonteisten talousvaikeuksien kanssa** -> vaikutukset mm. kuntarakenteen kehittymiseen ja arviointimenettelyn kriteerien täyttymiseen.

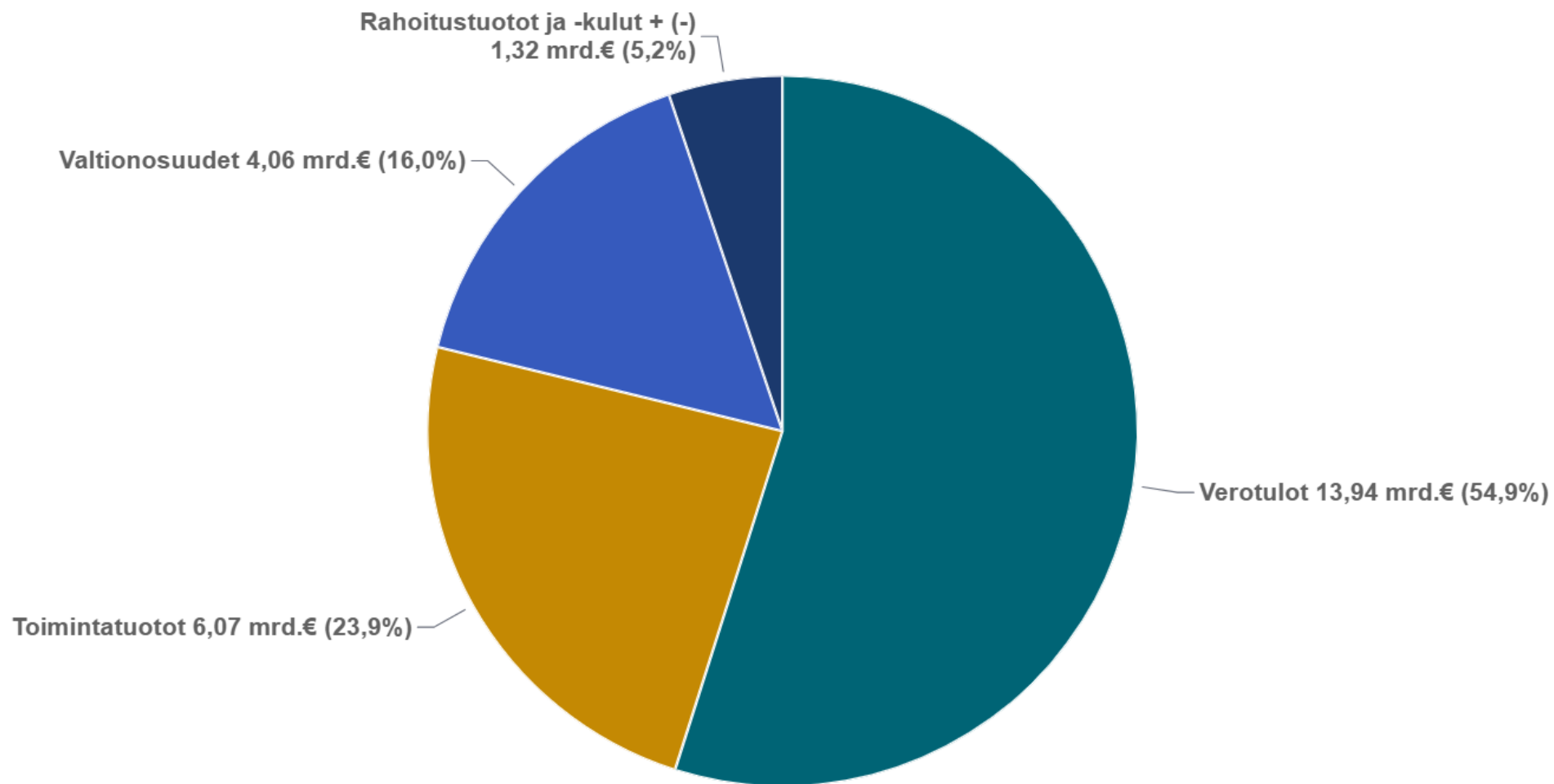
Kirjanpidon toimenpiteet talouden tasapainottamisessa

- Kirjanpidon suunnitelman mukaisten poistojen tarkoituksena on jakaa investointihyödykkeen kuten rakennuksen, koneiden ja laitteiden tai yhdyskuntarakentamisen menot niille vuosille, jolloin hyödykkeellä ennakoidaan olevan kunnalle arvoa joko palvelutuotannossa tai kerryttämässä tuloja.
- Arvonalentumiskirjaukset täydentävät suunnitelman mukaisia poistoja tilanteissa, joissa kulukirjausten tahti ei ole ollut riittävä tai hyödykkeen palvelutuotantokyky heikkenee muista syistä.
- Kirjanpidossa menoja ei voi jättää kirjaamatta eikä niitä voi kirjata peruspääomaa vastaan. Jos näin meneteltäisiin, tuloslaskelma ei kuvaisi kaikkia kunnan menoja.
- Kuntalain talouden tasapainoa ja alijäämän kattamista koskevien säännösten tarkoituksena on ollut, että alijäämä katetaan reaalityalouden toimenpitein tuloja lisäämällä tai menoja vähentämällä.
 - Poistojen lykkääminen tai alimitoittaminen tai arvonalentumisten kirjaaminen tuloslaskelman sijasta peruspääomaa vastaan vääristävät kunnan taloudesta saatavaa kuvaa, mikä pahimmillaan lykkää kunnan todellisten talouden tasapainottamistoimenpiteiden käynnistämistä.

Kuntien tulorakenne

The background features abstract, flowing teal lines that create a sense of movement and depth. These lines intersect and curve across the frame, with some lines being more prominent than others, adding a modern, artistic touch to the minimalist design.

Kuntien tulorakenne

The background features several abstract, flowing teal lines that intersect and curve across the light gray surface, creating a modern, minimalist aesthetic.

Kuntien verotulot

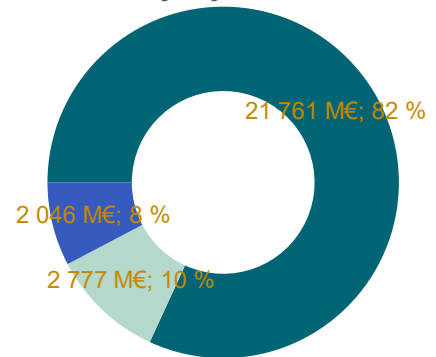
Kuntien verotulot osana kuntien rahoitusta

- Kuntien verotusoikeus on kunnallisen itsehallinnon keskeinen osa. Oma verotusoikeus kytkee palvelujen järjestämistä koskevan paikallisen päätöksenteon niiden rahoitukseen.
- Kunnat päättävät laissa säädetyissä rajoissa kunnallis- ja kiinteistöveroprosenteistaan. Lisäksi kunnille tilitetään osa yhteisöveron tuotosta ja kaivosmineraaliveron tuottoa.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuun siirryttyä hyvinvointialueille kuntien verotulojen nimellinen määrä on noin puolet uudistusta edeltäneestä tasosta. Samalla huomattava osa kuntien tehtävistä ja menoista siirtyi hyvinvointialueille.
- Vuonna 2025 kuntien verotulot olivat alustavien tietojen mukaan yhteensä noin 14,0 mrd. euroa:
 - kunnallisvero noin 10,0 mrd. euroa
 - kiinteistövero noin 2,4 mrd. euroa
 - yhteisövero noin 1,7 mrd. euroa
 - kaivosmineraalivero noin 19 milj. euroa
- Kunnallisveron osuus kuntien verotuloista on noin 72 prosenttia.

Kuntien verotulot osana kuntien rahoitusta

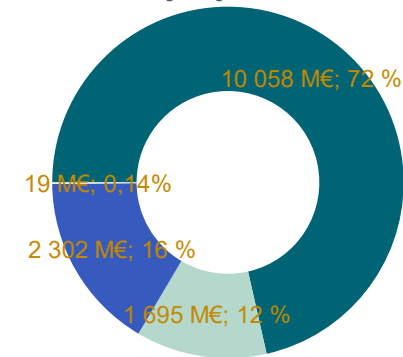

Verotulojen jakauma 2022

■ Kunnallisvero ■ Yhteisövero ■ Kiinteistövero

Verotulojen jakauma 2025

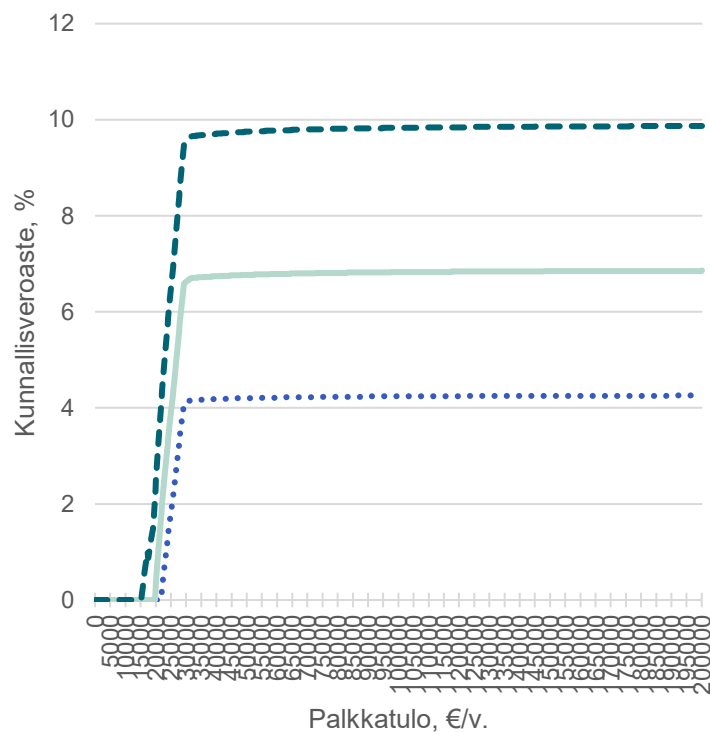

■ Kunnallisvero ■ Yhteisövero ■ Kiinteistövero ■ Kaivosmineraalivero

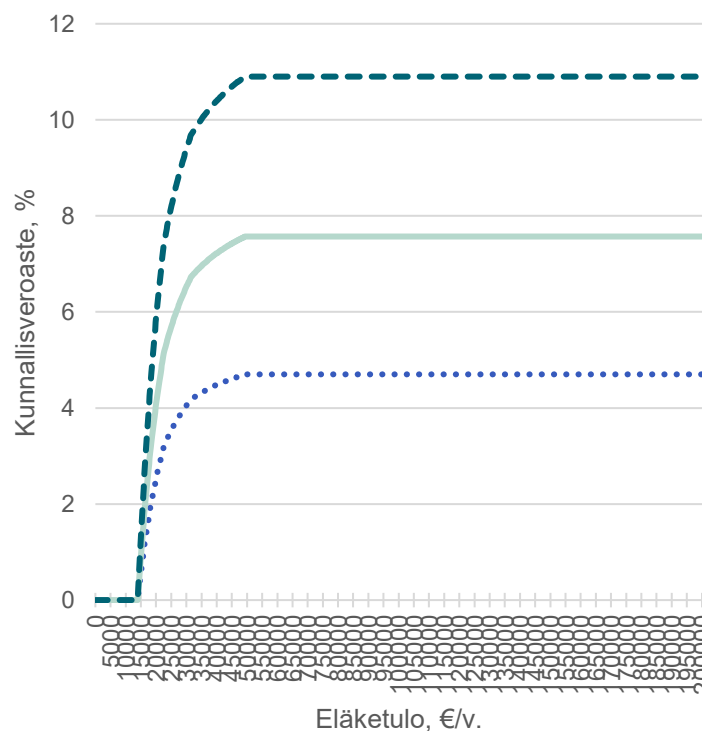
Kunnallisvero on kuntien keskeisin verotulo

- Kunnallisveron veropohja muodostuu pääasiassa palkka- ja eläketuloista sekä muista ansiotuloista. Veropohja on laaja ja suhteellisen vakaa.
- Kunnallisvero vahvistaa yhteyttä kunnan päätöksenteon, palvelujen järjestämisen ja niiden rahoittamisen välillä.
- Kunnallisvero kohdistuu kuitenkin työn verotukseen. Veroprosentin korottaminen kasvattaa työn verokiilaa ja voi vaikuttaa kielteisesti työn tarjontaan, työllisyyteen ja talouskasvuun.
- Kunnallisverotuksen yleinen kiristäminen ei tästä syystä ole ongelmaton keino kuntien rahoitusaseman vahvistamiseen.
- Kunnallisverosta tehtävät vähennykset:
 - kaventavat veron tosiasiallista veropohjaa
 - pienentävät erityisesti pieni- ja keskituloisilta saatavaa verotuottoa
 - synnyttävät eron kunnan nimellisen ja efektiivisen veroprosentin välille.
- Vähennysten kuntakohtaiset vaikutukset vaihtelevat väestön tulorakenteen mukaan.

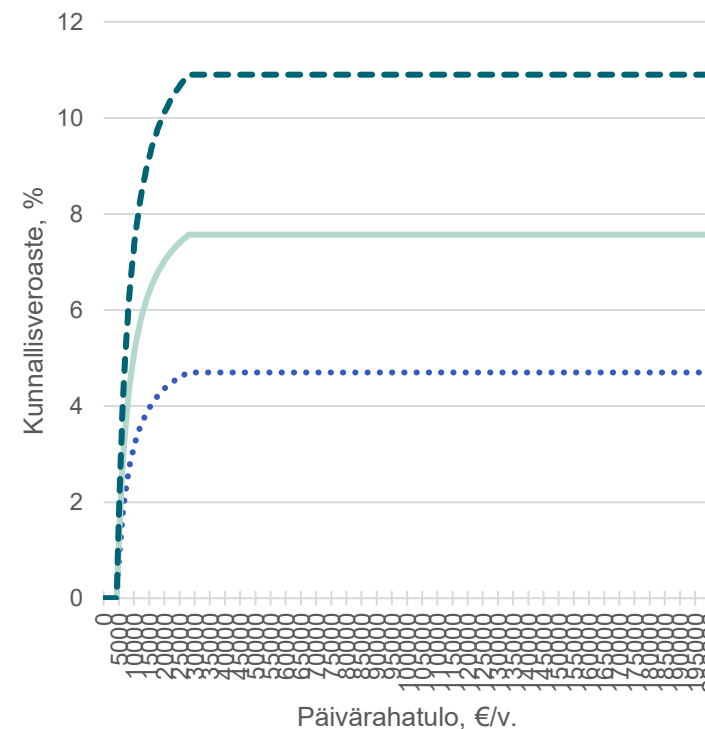
Kunnallisveroaste eri tulonsaajilla eri tulotasoilla ja eri kunnissa

..... Palkka Kauniainen — Palkka Koko maa
- - - Palkka Pomarkku

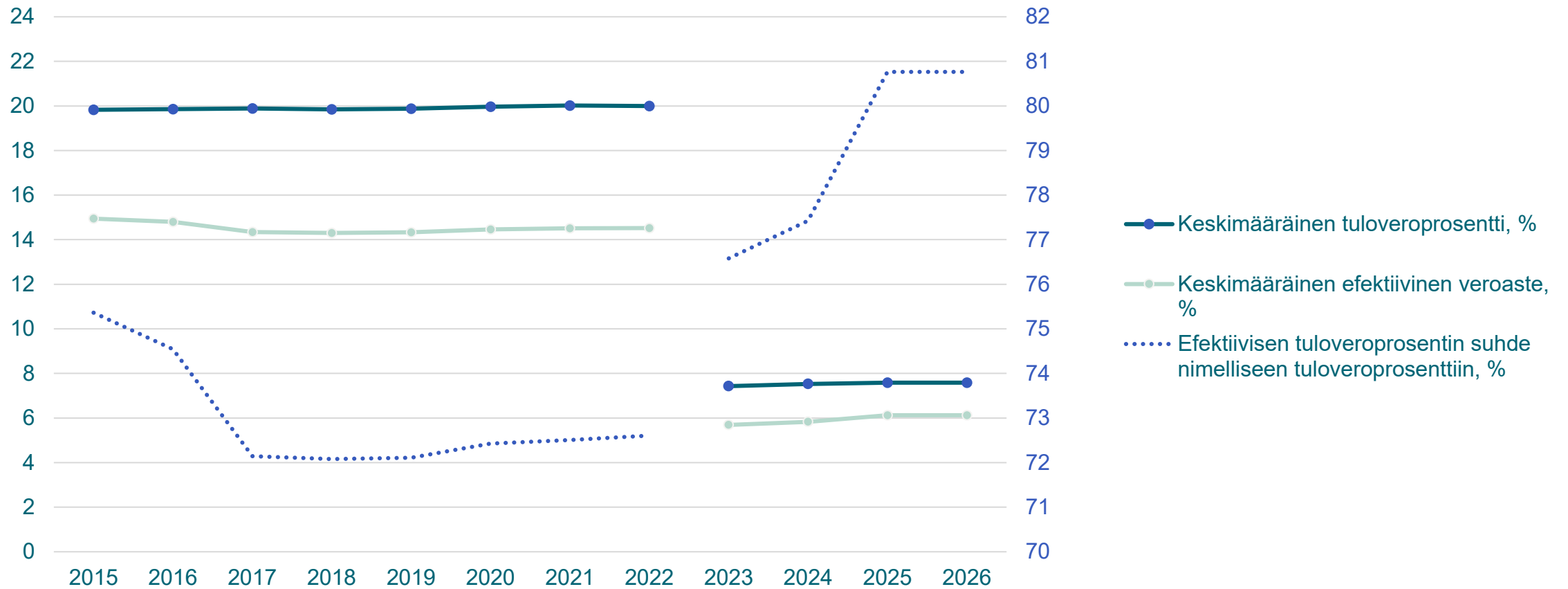

..... Eläke Kauniainen — Eläke Koko maa
- - - Eläke Pomarkku

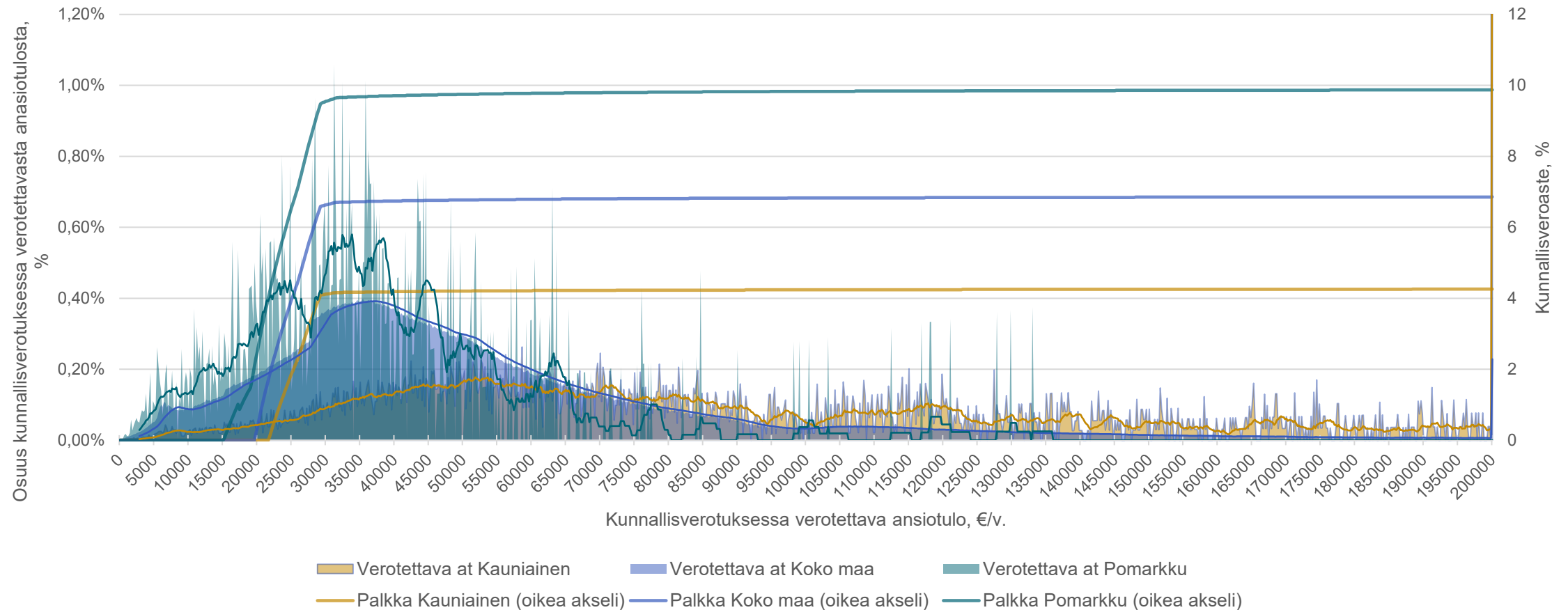

..... Etuus Kauniainen — Etuus Koko maa
- - - Etuus Pomarkku

Kunnallisveroaste nimellinen ja efektiivinen (Lähde: KL)

Kunnallisverotuksessa verotettava tulo

Valtion veroratkaisut ja kuntien veropohja

- Valtion päättämistä veroperustemuutoksista aiheutuvat kunnallisverotulojen menetykset korvataan kunnille.
- Korvausmenettely turvaa kuntien rahoitusasemaa, mutta voi heikentää verojärjestelmän ja kuntien muun rahoitusjärjestelmän läpinäkyvyyttä.
- Valtakunnallisiin tulonjako-, työllisyys- ja muihin politiikkatavoitteisiin perustuvia veronkevennyksiä voisi olla perusteltua toteuttaa nykyistä enemmän valtion tuloverotuksessa.
- Tämä voisi:
 - selkeyttää valtion- ja kunnallisverotuksen tehtäviä
 - kaventaa nimellisten ja efektiivisten kunnallisveroprosenttien välistä eroa
 - vähentää tarvetta korvata kunnille veroperustemuutosten vaikutuksia.
- Kysymys olisi kuitenkin ensisijaisesti verotulojen jakautumisesta valtion ja kuntien kesken, eikä ratkaisu sellaisenaan vahvistaisi koko julkisen talouden rahoitusasemaa.

Valtion veroratkaisut ja kuntien veropohja

- Pääomatulojen sisällyttäminen kuntien veropohjaan laajentaisi kuntien omaa tulopohjaa, mutta:
 - pääomatulot ovat suhdanneherkkiä
 - niiden alueellinen jakauma on erittäin epätasainen
 - ne voisivat kasvattaa kuntien välisiä tuloeroja ja verotulojen vuosittaista vaihtelua.
- Pääomatulojen kunnallista verotusta olisi tarkoituksenmukaista arvioida **vain** osana mahdollista ansio- ja pääomatuloverotuksen laajempaa kokonaisuudistusta.

Kiinteistöverossa on mahdollisuuksia vahvistaa kuntien veropohjaa

- Kiinteistöveron veropohja on paikallisesti kiinteä ja verotuotto suhteellisen ennakoitava.
- Kiinteistöveron vaikutukset taloudelliseen toimintaan ovat lähtökohtaisesti vähäisempiä kuin työn tai yritystoiminnan verotuksessa. Tämä koskee erityisesti maapohjaan kohdistuvaa veroa.
- Verotusarvojen päivittäminen nykyisiä markkina-arvoja paremmin vastaaviksi voisi:
 - parantaa verotuksen tasapuolisuutta
 - lisätä veropohjan läpinäkyvyyttä
 - yhdenmukaistaa kiinteistöjen arvostamista.
- Arvostamisuudistus ei automaattisesti lisääisi kuntien verotuloja. Uudistus voidaan toteuttaa kuntatalouden kannalta tuottoneutraalisti veroprosenttien vaihteluvälejä ja kuntien veroprosentteja mukauttamalla.
- Verotulot kasvaisivat, jos verotusarvojen nousua ei kokonaan kompensoitaisi alemmilla veroprosenteilla.
- Jos kiinteistöveron kokonaistuottoa vahvistettaisiin, olisi kokonaistaloudellisesti perusteltua painottaa maapohjan verotusta rakennusten verotuksen sijasta.

Kiinteistöveron uudistamiseen liittyy kuntien ja kiinteistöjen välisiä jakovaikutuksia

- Arvostamisjärjestelmän uudistaminen siirtäisi verorasitusta kiinteistöjen ja verovelvollisten välillä kuntien sisällä, vaikka uudistus toteutettaisiin kuntatalouden kannalta tuottoneutraalisti.
- Veroprosenttien vaihteluvälien väljentäminen voisi antaa kunnille lisää mahdollisuuksia kohdentaa verorasitusta eri kiinteistötyyppien välillä ilman verotuksen kokonaismäärän lisäämistä.
- Metsien ja maatalousmaan sisällyttäminen kiinteistöveron piiriin voisi vahvistaa erityisesti sellaisten maaseutumaisten kuntien veropohjaa, joissa ansiotuloihin ja kiinteistökantaan perustuva veropohja on suhteellisen suppea.
- Veropohjan laajentaminen edellyttäisi:
 - toimivaa ja yhdenmukaista arvostamisjärjestelmää
 - kuntakohtaisten ja alueellisten vaikutusten arviointia
 - valtionosuuksien tasaukseen kohdistuvien vaikutusten huomioimista
 - maa- ja metsätalouden kannattavuusvaikutusten arviointia.
- Metsien osalta olisi arvioitava myös vaikutukset hakkuiden ajoittumiseen ja metsien käyttöön sekä suhde yhteisöveron metsäerään.
- Tulonhankkimistoiminnassa käytettävään kiinteistöön kohdistuva kiinteistövero olisi lähtökohtaisesti perusteltua katsoa tuloverotuksessa vähennyskelpoiseksi.

Kuntien yhteisövero-osuuteen liittyy sekä kannusteita että riskejä

- Kuntien yhteisövero-osuus tukee osaltaan kuntien kannusteita edistää alueensa elinkeinotoimintaa ja elinvoimaa.
- Yhteisöveron merkitys vaihtelee voimakkaasti kunnittain ja sen tuotto on kunnallisveroa suhdanneherkempi.
- Erityisesti pienissä kunnissa yksittäisen yrityksen tuloksen tai toiminnan muutos voi vaikuttaa olennaisesti kunnan verotuloihin.
- Kunnan jako-osuus muodostuu:
 - yritystoimintaerästä, jossa huomioidaan yritysten henkilöstön sijoittuminen
 - metsäerästä, jolla huomioidaan metsätalouden alueellinen merkitys.
- Metsävero-osuuden valtakunnallinen määrä perustuu bruttokantorahatulojen kehitykseen. Metsäerä jaetaan kunnille pääosin laskennallisten kantorahatulojen perusteella.
- Yritystoimintaerän jakoperusteille ei ole tunnistettu selvästi nykyistä parempaa ja samalla toimeenpanokelpoista vaihtoehtoa.
- Metsäerän laskentaperusteita voitaisiin arvioida erityisesti aluejaon, tietopohjan ja suojeltujen metsien käsittelyn näkökulmasta.

Uusien kunnallisten verojen mahdollisuudet ovat rajalliset

- Matkailijavero, liikenteeseen liittyvät verot ja maksut sekä luonnonvarojen käyttöön tai ympäristöhaittoihin perustuvat verot voisivat lisätä joidenkin kuntien tuloja.
- Niiden merkitys koko kuntasektorin rahoituksessa jäisi todennäköisesti vähäiseksi.
- Uusien verojen toteuttamista rajoittavat:
 - veropohjien paikallisuus ja alueellinen keskittyminen
 - tuoton epävarmuus ja mahdollinen suhdanneherkkyys
 - hallinnolliset kustannukset
 - suhde valtion verotukseen ja muihin ohjauskeinoihin.
- Verotuottojen keskittyminen yksittäisiin kuntiin voisi olla ongelmallista kansalaisten yhdenvertaisuuden näkökulmasta.
- Paikallisesti päätettävät verot voisivat kasvattaa kuntien välisiä eroja verorasituksessa ja vaikuttaa yritysten kilpailuolosuhteisiin.
- Uudet verot eivät välttämättä vahvistaisi kuntataloutta täysimääräisesti, jos lisätulot johtaisivat kunnallisveroprosentin alentamiseen tai menojen kasvuun.
- Uusia veroja olisi arvioitava rajattuina ja alueellisesti kohdentuvina rahoitusvälineinä, ei koko kuntasektorin rahoitusratkaisuna.

Kuntien verorahoituksen kehittämisen keskeiset johtopäätökset

- Kuntien verotulojen kehitys riippuu jatkossakin ennen kaikkea:
 - työllisyydestä sekä ansio- ja eläketuloista
 - yritysten tuloksista
 - maapohjan ja rakennusten verotusarvoista.
- Kuntien veropohjan huomattava vahvistaminen edellyttäisi käytännössä joko työn tai muun verotuksen kiristämistä taikka verotulojen siirtämistä valtiolta kunnille.
- Verorakenteen kannalta perusteltuja kehittämissuuntia ovat:
 - kunnallisveron veropohjan säilyttäminen laajana
 - valtion- ja kunnallisverotuksen tehtävien selkeyttäminen
 - kiinteistöveron roolin hallittu vahvistaminen
 - yhteisöveron metsäerän laskentaperusteiden arviointi.
- Pääomatulojen sisällyttämistä kuntien veropohjaan ei olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa yksittäisenä veropohjatoimena

Kuntien verorahoituksen kehittämisen keskeiset johtopäätökset

- Toimenpiteitä tulisi arvioida samanaikaisesti koko kuntasektorin ja yksittäisten kuntien näkökulmasta. Arvioinnissa on huomioitava kuntien erilaiset väestö- ja elinkeinorakenteet sekä verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus.
- Arvioinnissa on erotettava toisistaan:
 - koko julkisen talouden verotuloja lisäävät muutokset
 - valtion ja kuntien välistä tulonjakoa muuttavat ratkaisut
 - kuntien keskinäiseen tulonjakoon vaikuttavat uudistukset.
- Veropohjaan tehtävien muutosten vaikutukset voivat olla koko kuntasektorin tasolla samansuuntaisia, mutta niiden kuntakohtaiset, alueelliset ja kannustinvaikutukset voivat poiketa merkittävästi toisistaan.

Kuntien valtionrahoitus

The background features several thin, teal-colored curved lines that sweep across the frame. One line starts from the left edge and curves downwards towards the bottom right. Another line starts from the bottom left and curves upwards towards the right. A third line starts from the bottom right and curves upwards and to the left. These lines intersect and create a sense of dynamic movement.

Valtionrahoituksen kokonaisuus vuonna 2027

Valtionavut

Yhteensä noin 5,6 mrd. €

Valtionosuudet

Kunnan
perus-
palvelujen
valtionosuus
3,4 mrd. €

Opetus- ja
kulttuuritoimen
valtionosuus
kunnille ja
kuntayhtymille
1,3 mrd. €

Vero- menetysten korvaukset

617 milj. €

Valtion- avustukset

Eri
hallinnonalat

377 milj. €

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus (VM)

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus

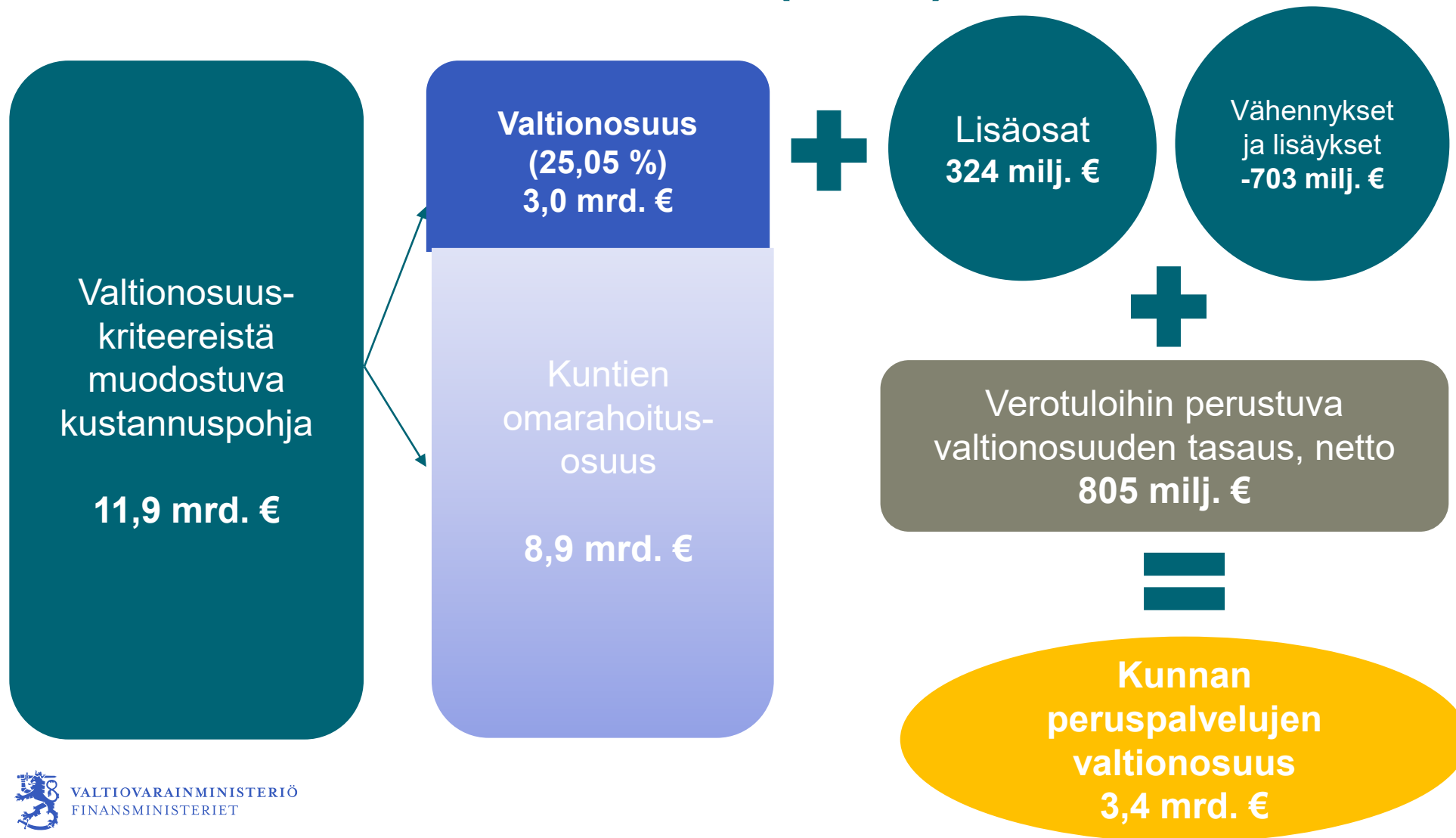
3,4 mrd. euroa vuonna 2027

- Valtionosuusjärjestelmän tarkoituksena on varmistaa että kaikilla kunnilla on olosuhteista, palvelutarpeista ja kuntien tulopohjan eroista huolimatta edellytykset selvitä lakisääteisistä tehtävistään.
- **Tärkein mekanismi kuntien rahoitusperiaatteen toteutumisen varmistamiseksi.** Rahoitusperiaate on osa kunnallista itsehallintoa ja se edellyttää, että säädettäessä kunnille tehtäviä ja niiden toteuttamistapaa koskevia velvoitteita tulee varmistaa, että kunnilla on tosiasiallisesti taloudelliset edellytykset suoriutua näistä velvoitteistaan.
- **Valtionosuus on laskennallista ja yleiskatteista rahoitusta, jota ei ole korvamerkitty. Kunnat kohdentavat valtionosuutta haluamallaan tavalla tehtävälainsäädännön puitteissa.**
- Valtionosuusjärjestelmässä tasataan kuntien kustannuseroja ja tulopohjan eroja:
 - Valtaosa valtionosuudesta kohdentuu kuntiin väestörakenteen ja vieraskielisyyden perusteella. Olosuhteista johtuvia eroja huomioidaan mm. asukastiheyden ja syrjäisyyden perusteella.
 - Kuntien tulopohjan eroja tasataan valtionosuuden kautta, joka joko lisää tai vähentää kunnan valtionosuutta riippuen siitä, onko kunnan laskennallinen verotulo keskimääräistä suurempi vai pienempi.

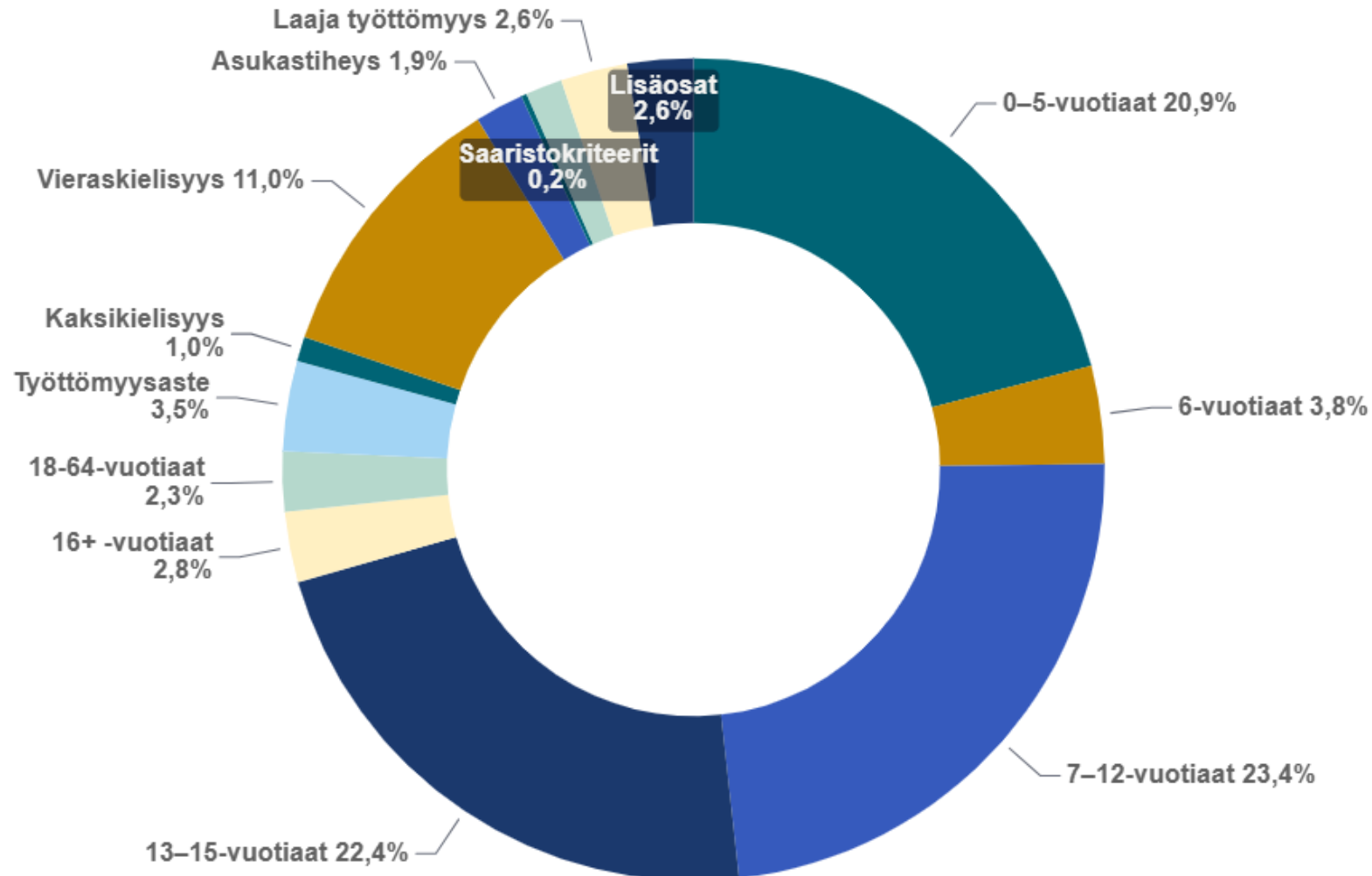
Peruspalvelujen
valtionosuuden
soveltamisala

Varhaiskasvatus
Esi- ja perusopetus
Kirjastot
Yleinen kulttuuritoimi
Taiteen perusopetus
Ympäristöterveydenhuolto
Julkiset työvoimapalvelut

Peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän rakenne (2027)

Peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän laskennallisen kustannuspohjan muodostuminen määräytymistekijöittäin

Yleisiä nostoja valtionosuusjärjestelmästä

- Rahoitusperiaate voi rajoittaa valtionosuuteen tehtävien muutosten (esim. leikkausten) kokoluokkaa. Kunnalla tulee säilyä taloudellinen itsehallinto ja edellytykset hoitaa lakisääteiset tehtävänsä.
- Valtionosuuden yleiskatteisuus tarkoittaa, että itse rahoituksella ei ole suoraa ohjausvaikutusta. Vaatii rinnalleen useimmiten normiohjauksen.
- Valtionosuuksilla rahoitetaan tiettyä säädettyä tehtäväkokonaisuutta, eikä rahoituksella voi ratkaista kaikkia kuntien toimintakenttään liittyviä asioita.

Hyvän rahoitusjärjestelmän periaatteista

- Rahoitusjärjestelmän tulisi olla
 - ennakoitava, selkeä ja ymmärrettävä. Sen laskelmaperusteiden tulee olla julkista tietoa ja todennettavissa.
 - laskennallinen, ei kustannusperusteinen
 - lakisääteinen, ei harkinnanvarainen
- Järjestelmän
 - tulee toteuttaa rahoitusperiaatetta
 - tulisi huomioida kuntien olosuhteet, palvelutarve sekä verotulopohja ja kohdentua näiden avulla oikeudenmukaisesti
 - tulisi olla yleiskatteinen
- Järjestelmän tulee edelleen kytkeytyä selkeästi rahoitettaviin lakisääteisiin palveluihin.
- Järjestelmä ei luo esteitä järkevälle yhteistyölle.

Valtionosuus vai valtionavustus?

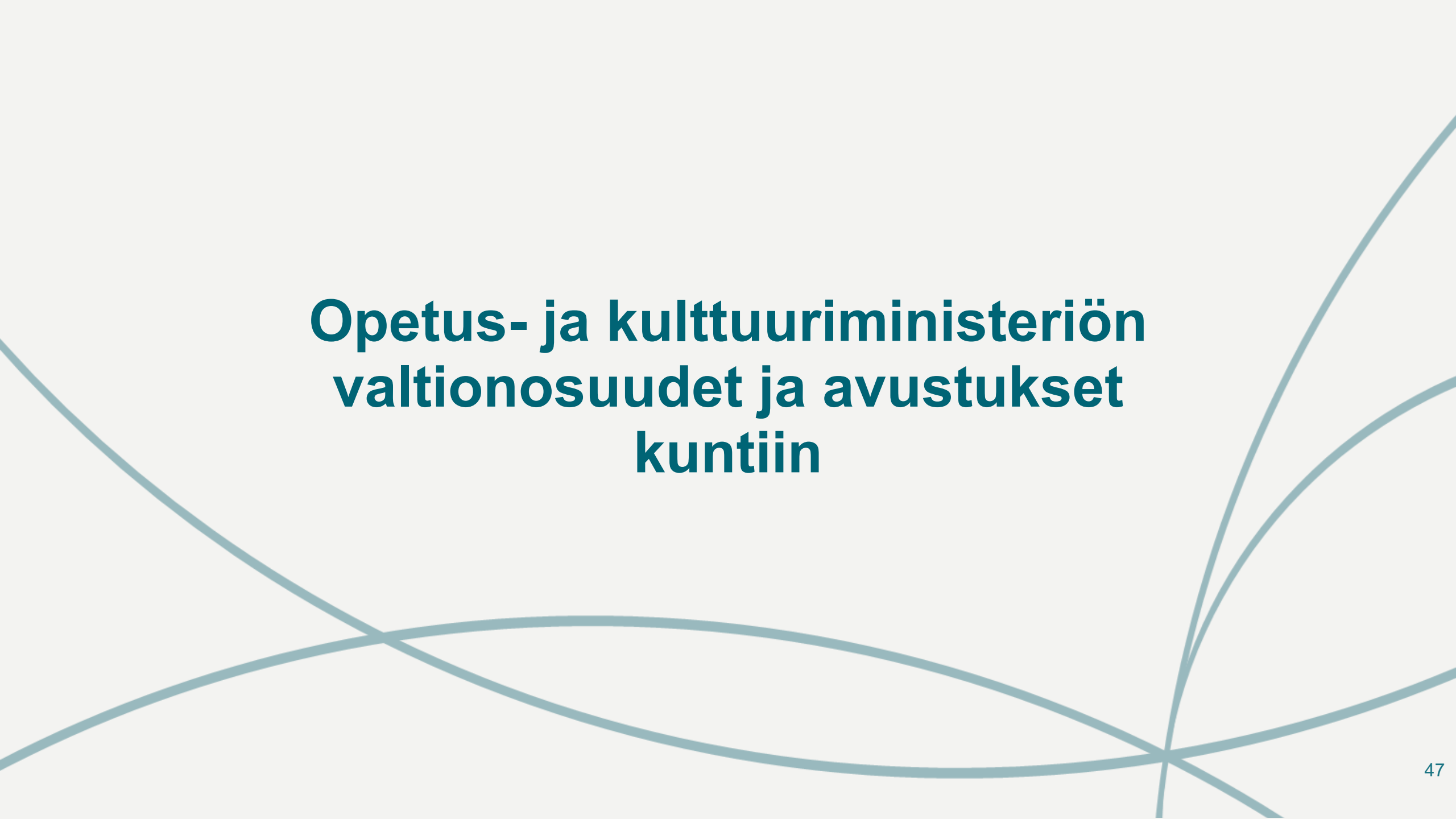
- Kuntien valtionavut koostuvat **yleiskatteisista valtionosuuksista** ja **korvamerkityistä valtionavustuksista**
- Valtionosuuksilla rahoitetaan pysyviä lakisääteisiä tehtäviä, jotka sisältyvät rahoituksen soveltamisalaan eli ovat valtionosuustehtäviä. Yleiskatteisuus takaa paremmin kuntien itsehallinnon toteutumista.
- Valtionavustusta voidaan käyttää rahoituksena, kun tarve rajautuu vain tietyn tyyppisiin kuntiin tai rajatulle alueelle, rajattuun kohderyhmään tai määräaikaiseen tarpeeseen. Valtionavustus soveltuu palvelun kehittämiseen tai siihen liittyvään kokeiluun, investointien edistämiseen tai uuden ratkaisun selvittämiseen
- Rahoitusmuotoa arvioitaessa tulisi huomioida kuntien itsehallinto, hallinnollinen työ valtiolla ja kunnissa, rahoituksen kuntakohtainen kohdentuminen ja haluttu ohjausvaikutus
- Rahoituksen painopisteen siirtäminen yleiskatteisemmaksi oli osa Petteri Orpon hallitusohjelmaa ja myös kunnat ovat esittäneet vastaavia toiveita.

Peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä kehittyvässä kuntakentässä

- Tämänhetkisen valtionosuusjärjestelmän taustalla on lähtökohta siitä, että kaikilla kunnilla on samat valtionosustehtävät. Järjestelmä ei suoraan huomioi yhteistyötä mutta ei myöskään estä sitä.
- Jos palveluiden järjestämisvastuuseen tulisi muutoksia esimerkiksi velvoittavan yhteistyön tai eriytyvien tehtävien muodossa, tulisi myös valtionosuusjärjestelmän toimivuutta arvioida
- Lähtökohtana on, että kunnalla täytyy olla määräysvalta sille maksettavista valtionosuuksista; kunta ei voi toimia vain rahan välikätenä.
- **Vaihtoehtoja rahoitusmalliksi lakisääteisen tehtävien eriyttämisen mallissa:**
 - 1. Valtio myöntäisi rahoituksen täysimääräisenä suoraan palvelun järjestäjälle**
 - Kaikki kunnat osallistuvat palvelun järjestämiseen esim. omarahoitusosuuden kautta (negatiivinen vos) tai nykymuotoista kotikuntakorvausjärjestelmää laajentamalla
 - 2. Rahoitus myönnettäisiin kaikille kunnille kuten nykyisin, mutta kunta hankkisi palvelun sopimukseen ja yhteistoimintaan perustuen palvelun järjestäjältä omien asukkaiden palveluiden käytön mukaan**
 - Kunnalla tulee olla mahdollisuus neuvotella/sopia rahoituksen käytöstä ja säätää omien kuntalaisten palvelutasoa

Valtionrahoituksen kokonaisuus 2025-2027

milj. €	2025 TA+LTA:t	2026 TA	2027 TAE
Laskennalliset valtionosuudet	4 677	4 866	4 764
VM	3 375	3 551	3 441
OKM	1 302	1 316	1 318
- josta kuntayhtymät	1 084	1 128	1 135
Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä	541	540	617
Valtionavustukset:	524	533	377
OM	0	0	12
VM	11	11	10
OKM	218	163	200
MMM	4	9	9
LVM	30	31	31
TEM	206	276	81
STM	32	27	21
YM	22	17	14
Valtionavut yhteensä	5 742	5 939	5 758

The background features several abstract, flowing teal lines that sweep across the page, creating a sense of movement and design.

Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuudet ja avustukset kuntiin

Esi- ja perusopetuksen valtionosuusrahoitus

- Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää esi- ja perusopetukseen rahoitusta sellaisen toiminnan osalta, jota kuntien ikäluokkapohjainen peruspalveluiden valtionosuus ei kata.
 - Tällaisia rahoitettavia toimintoja ovat esimerkiksi: tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen rahoitus, perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoitus, aikuisten perusopetuksen rahoitus, toiminta-alueittain järjestettävä opetus sekä vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoituksen perusteella järjestettävä opetus.
 - Edellisten lisäksi maksetaan mm. koulukotikorotusta, sisäoppilaitoslisää ja joustavan perusopetuksen lisärahoitusta.

Esi- ja perusopetuksen valtionavustukset

- Esi- ja perusopetukseen jaetaan valtionavustuksia opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 44 §:n ja 45 §:n mukaisesti.
- Avustuksilla rahoitetaan esimerkiksi saamenkielistä ja saamen kielen opetusta, suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta, koulujen kerhotoimintaa, kielikylpytoimintaa ja yksityisten koulujen toimintaa.
- Euromääräisesti suurin avustus, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö esi- ja perusopetukseen jakaa on tasa-arvoavustus, jonka määrärahaso nousee 75 miljoonaan euroon vuonna 2027. Tasa-arvorahoitusta käytetään sosioekonomisesti heikommilla alueilla toimivien oppilaitosten ja ryhmien tukemiseen ja ehkäistään siten segregaatiota.

Ammatillisen koulutuksen valtionosuusrahoitus 1/2

- Ammatillisen koulutuksen rahoitus on budjettiperusteinen.
- Määräraha muodostuu laskennallisesta perusrahoituksesta (98 % v. 2026) ja harkinnanvaraisesta rahoituksesta (2 % v. 2026) sekä yksityisille koulutuksen järjestäjille myönnettävästä arvonnlisäverokorvauksesta ja vähäisistä opetusmetsien käyttöoikeuksiin liittyvistä avustuksista.
- Vuonna 2026 ammatillisen koulutuksen määräraha on 2,16 mrd. euroa, josta laskennallisen perusrahoituksen ja harkinnanvaraisen rahoituksen osuus on 2,11 mrd. euroa.
- Määrärahasta kuntien rahoitusosuus on 1,126 mrd. euroa ja valtion rahoitusosuus 1,034 mrd. euroa.
- Kunnan omarahoitusosuus lasketaan kunnan asukasmäärän perusteella.

Ammatillisen koulutuksen valtionosuusrahoitus 2/2

- Laskennallinen perusrahoitus jaetaan koulutuksen järjestäjille samassa suhteessa kuin mikä on kunkin järjestäjän osuus kaikkien järjestäjien painotetuista rahoitusperusteista.
- Rahoitusperusteina käytetään toteutuneita opiskelijavuosimääriä (50 %), osaamispisteitä, tutkintoja (30 %), koulutuksen jälkeistä sijoittumista (18 %) sekä opiskelija- ja työelämäpalautetta (2 %).
- Painotusperusteina käytetään koulutusalaakohtaisia kustannuksia ja opiskelijoiden lähtötasoa, aiempaa koulutustasoa sekä aiempaa työllisyystilannetta.

Lukiokoulutuksen valtionosuusrahoitus

1/2

- Koulutuksen järjestäjän saama rahoitus perustuu opiskelijamäärään ja yksikköhintaan. Yksikköhinta lasketaan erikseen nuorten oppimäärälle, aikuisten oppimäärälle ja lukiokoulutuksen yhteydessä järjestettävälle tutkintokoulutukseen valmentavalle koulutukselle.
- Vuonna 2026 lukiokoulutuksen arvioitu määräraha on 968,4 milj. euroa.
- Määrärahasta kuntien rahoitusosuus on 607,2 milj. euroa ja valtion rahoitusosuus 361,2 milj. euroa. Kunnan omarahoitusosuus lasketaan kunnan asukasmäärän perusteella.

Lukiokoulutuksen valtionosuusrahoitus

2/2

- Keskimääräinen yksikköhinta lasketaan toteutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Keskimääräiseen yksikköhintaan tehtävien lakisääteisten vähennysten vuoksi keskimääräinen rahoitus ei kata kokonaan keskimääräisiä kustannuksia.
 - Koulutuksen järjestäjän yksikköhintaa korotetaan vähäisen opiskelijamäärän perusteella (alle 200). Korotus on korkeampi harvaan asutuilla alueilla.
 - Tietyin ehdoin huomioidaan myös, onko koulutuksen järjestäjä yksityinen vai kunta sekä onko opetuskieli sijaintikunnan vähemmistökieli.
 - Lisäksi ministeriö voi harkintaansa perustuen korottaa yksikköhintaa. Korotukset pienentävät vastaavasti muiden koulutuksen järjestäjien yksikköhintoja.
- Osa rahoituksesta (1,44 %) myönnetään erityisen koulutustehtävän painotettua opetusta sekä tehtäviin kuuluvia valtakunnallisia kehittämistehtäviä varten.

Kulttuurin rahoitus

- Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää kulttuurille rahoitusta, mitä kuntien yleiskatteellinen peruspalveluiden valtionosuus ei kata.
- Ministeriö myöntää museoiden, esittävän taiteen ja taiteen perusopetuksen valtionosuusrahoitusta yhteensä n. 257 milj. euroa, mistä noin 84 milj. euroa (33 %) myönnetään kunnille.
- Valtionavustuksia kulttuurin osalta kunnille myönnetään opetus- ja kulttuuriministeriöstä ja hallinnonalan virastoista n. 10 milj. euroa.
- Lisäksi osa n. 2 milj. euroa investointiavustuksista kulttuuritilojen peruskorjaus- ja perustamishankkeisiin voi kohdistua kunnille.

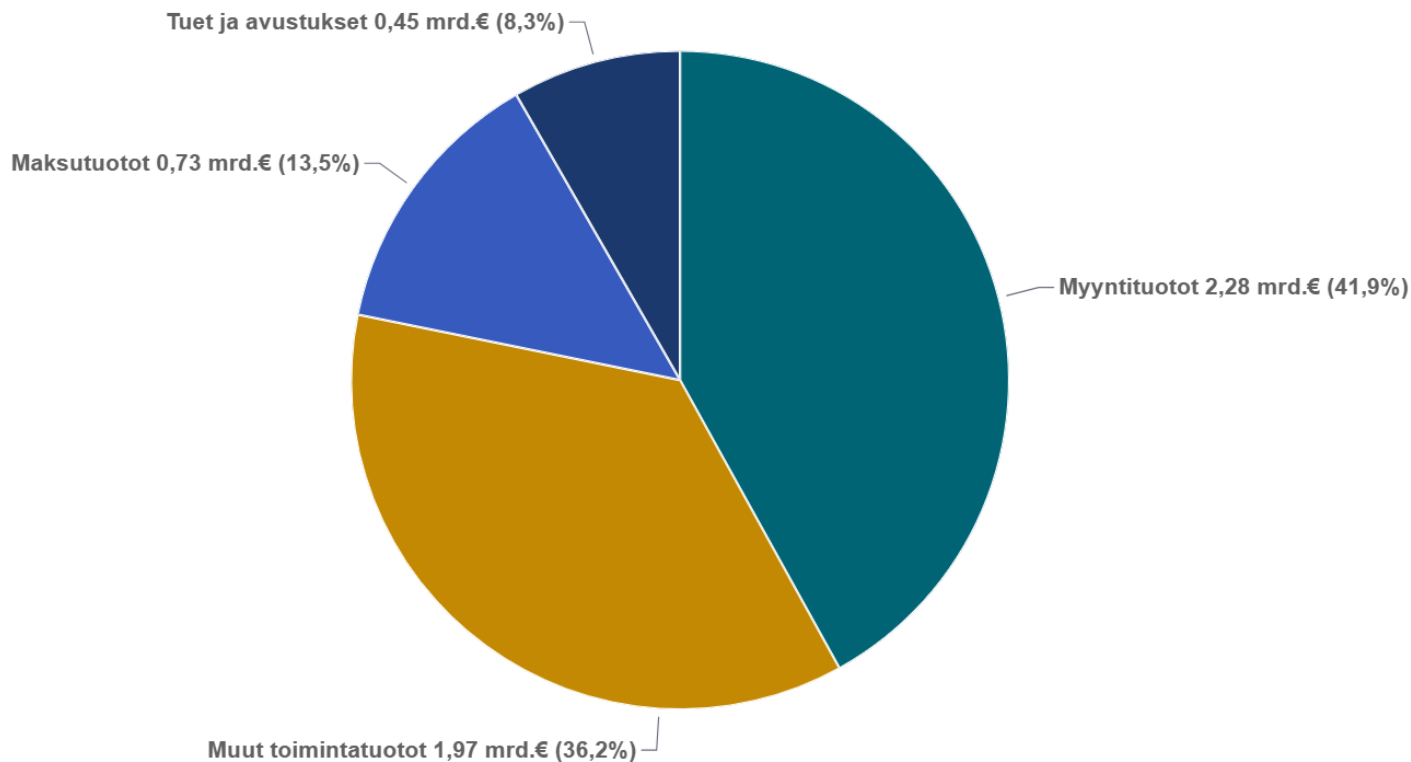
Liikunta- ja nuorisotoimen valtionosuudet ja avustukset kuntiin

- Liikunta- ja nuorisotoimen asukasperusteisten valtionosuuksien yksikköhinnat määräytyvät talousarvion rajoissa. Valtionosuusprosentti on molemmissa 29,70%.
- Valtionosuudet olivat noin 2-2,5 % kuntien liikunta- ja ulkoilupalvelujen ja nuorisopalvelujen käyttökustannuksista vuonna 2025.
- Vuoden 2027 valtionosuustaso on liikuntatoimessa 20 milj. euroa ja nuorisotoimessa 7,6 milj. euroa.
- Liikuntatoimen avustuksia kohdentuu mm. liikuntapaikkarakentamiseen, Liikkuvat-ohjelmakokonaisuuteen ja Suomi liikkeelle –ohjelmaan. Taso 31 milj. euroa (2025).
- Nuorisotyön avustuksia kohdentuu erityisesti etsivään nuorisotyöhön, nuorten työpajatoimintaan, koulu- ja oppilaitosnuorisotyöhön sekä Harrastamisen Suomen malliin. Taso 44 milj. euroa (2025).

Kuntien toimintatuotot

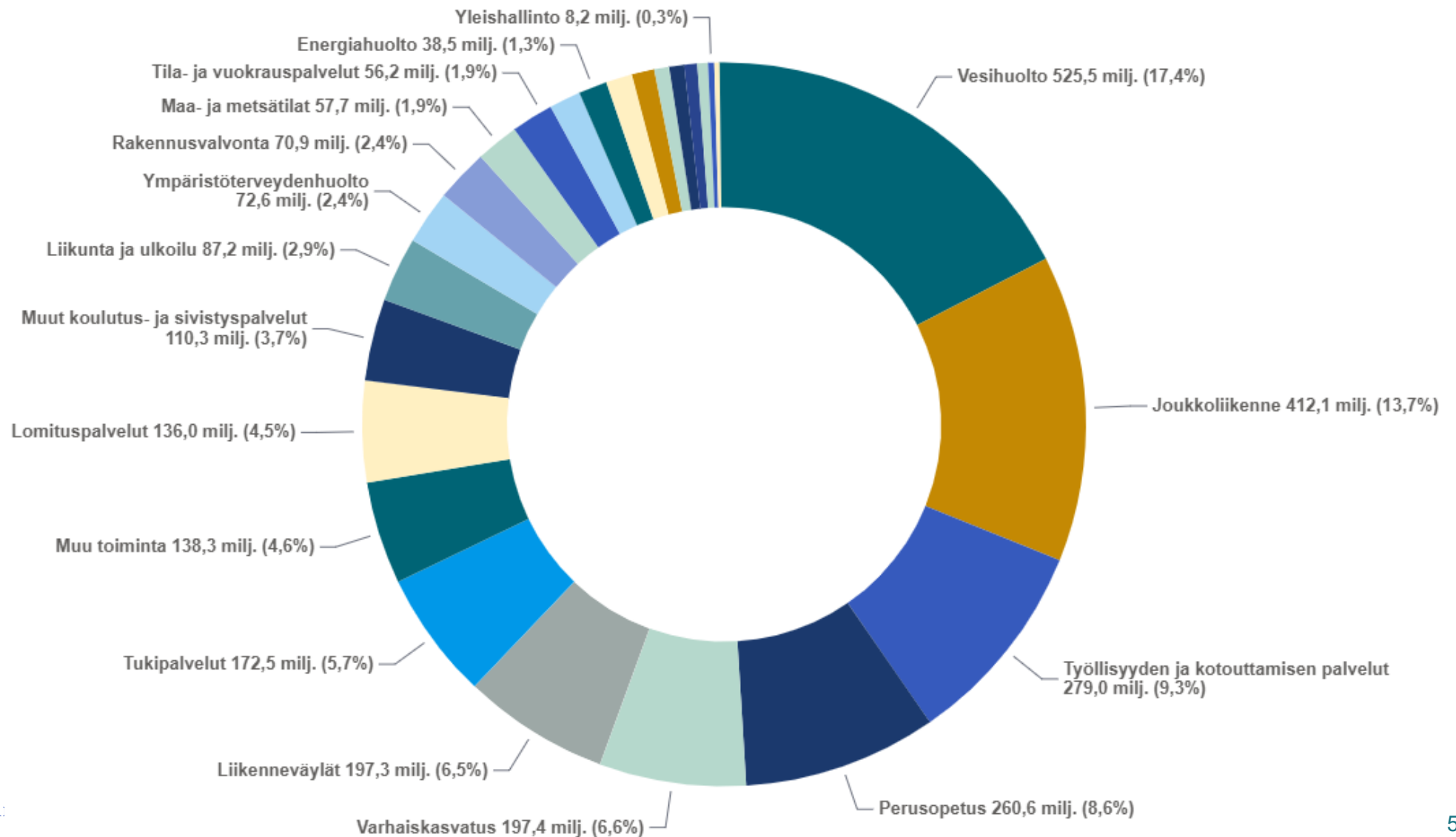
The background features several thin, teal-colored curved lines that sweep across the page. One line starts from the left edge and curves downwards towards the bottom right. Another line starts from the bottom left and curves upwards towards the right. A third line starts from the bottom right and curves upwards and to the left. These lines intersect and create a sense of movement and flow.

Kuntien toimintatuotot muodostavat 24% kuntien tuloista

- **Myyntituotot:** tulot tavaroista ja palveluista, jotka on tarkoitettu myytäväksi *pääsääntöisesti* kustannukset peittävään hintaan. Esim. vesi- ja jätehuollon tuotot, korvaukset valtiolta, kotikuntakorvaukset, maksuosuudet TE-palveluista.
- **Maksutuotot:** asiakasmaksut ja muut maksut niistä tavaroista ja palveluista, joiden hinnoittelun tarkoituksena ei ole kattaa kustannuksia kokonaisuudessaan tai joiden hinnat määritellään asiakkaan maksukyvyn mukaan.
- **Tuet ja avustukset:** tukeen ei liity kunnan tuottamaa suoritetta.
- **Muut tuotot:** esim. vuokratuotot, sakot, vahinkovakuutuskorvaukset

Kuntien maksu- ja myyntituotot palveluluokittain

The background features several thin, curved teal lines that sweep across the frame, creating a sense of movement and design. These lines are positioned behind the central text.

**Lähtökohtia
valtionosuusjärjestelmän
kehittämiseksi tulevalla
hallituskaudella**

Valtionosuusjärjestelmän uudistamisen tarve on korostunut

- Nykyisen valtionosuusjärjestelmän perusta on vuoden 2015 alusta voimaantulleessa uudistuksessa
 - Päivitystarve määräytymistekijöiden painoille, jotka perustuvat 2010-luvun alun tilastotietoihin
- Sote-uudistuksen yhteydessä järjestelmään tehtiin vain välttämättömät muutokset, kun sote-tehtävät poistuivat v. 2023.
 - Järjestelmään jäi vaikutuksiltaan merkittävät sote-tasauserät, jotka kuvaavat tehtävien siirtymisen vaikutusta kuntien talouteen
 - Sekä sote- että TE-uudistuksen vaikutukset kuntien talouteen ja toimintaan voidaan arvioida ja huomioida, kun järjestelmää uudistetaan seuraavan kerran
- Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus ei nykyisellään huomioi kuntien kaikkia verotuloja.

Kuntien haasteet säilyvät myös valtionosuusjärjestelmän näkökulmasta

- Haasteet liittyvät erityisesti demografisiin tekijöihin ja taloudellisen kehityksen eriytymiseen
- Kuntien talouden liikkumavara ja sopeuttamiskeinot ovat aikaisempaa rajallisemmat
- Paineet kohdistuvat entistä enemmän valtionosuustehtävien järjestämiseen (varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus, TE-palvelutehtävät)
- Valtionosuusuudistus ei ratkaise kuntien taloudellisia haasteita
- Valtionosuuteen on kohdistunut ja kohdistunee myös jatkossa säästöjä. Uudistuksen vaikutuksiin eivät säästöt kuitenkaan vaikuta, eikä niitä tasata osana uudistuksen vaikutuksia.

Lapsi-ikäluokkien kutistuminen näkyy valtionosuuden pienentymisenä

Kuntakokoryhmittäin	Kuntien määrä	Väestö 2024	Valtionosuus vuonna 2026 vuoden 2024 väestöllä, euroa	Valtionosuus vuonna 2026 vuoden 2047 väestöllä, euroa	Muutos, euroa	Muutos, e/as
yli 300 000 asukasta	2	1 004 949	799 222 557	871 619 259	72 396 702	72
100 000 - 300 000 asukasta	7	1 329 871	597 917 904	601 332 372	3 414 469	3
40 001 – 100 000 asukasta	19	1 106 457	484 594 385	421 094 482	-63 499 903	-57
20 001 – 40 000 asukasta	26	704 517	440 406 302	384 741 922	-55 664 380	-79
10 001 – 20 000 asukasta	42	616 213	454 535 236	399 282 548	-55 252 688	-90
5 001 – 10 000 asukasta	67	490 051	406 721 980	383 544 375	-23 177 604	-47
2 000 – 5 000 asukasta	89	296 170	281 465 550	268 744 045	-12 721 504	-43
alle 2 000 asukasta	40	57 089	56 664 220	56 830 883	166 663	3
Koko maa	292	5 605 317	3 521 528 134	3 387 189 888	-134 338 246	-24

Laskelma on staattinen arvio ja pohjautuu Tilastokeskuksen väestöennusteeseen vuoden 2026 tasossa. Laskelmassa ei ole huomioitu mitään muita valtionosuuksiin vaikuttavia muutoksia.

Valtionosuusjärjestelmän uudistaminen

- Vaatisi uuden tutkimuksen, jonka perusteella voitaisiin määritellä rahoituskriteerit
- Sisältäisi verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen uudistamisen
- Sisältäisi päätöksen sote-erien hallitusta poistamisesta porrastetusti pidemmällä aikavälillä

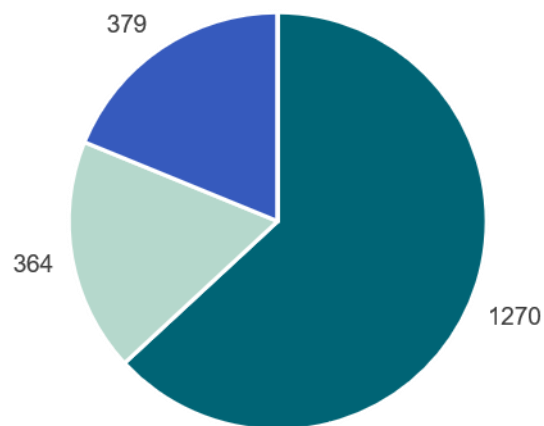
Muutos lähtee nykyisestä kuntakohtaisesta rahoituksesta. Uuteen järjestelmään siirryttäisiin vaiheittain.

Päivitystarve laskennallisten kriteerien määräytymistekijöihin

- Koskee ikärakenteen painoja, muita laskennallisia määräytymistekijöitä, TE-palvelukokonaisuutta
- VATT teki päättyneen uudistuksen pohjalle tutkimuksen, jossa selvitettiin laskennallisten kriteerien painoja ja määräytymistekijöiden yhteyttä valtionosuustehtävien kustannuksiin
 - Tutkimuksessa todettiin että joitakin kriteerejä tulisi poistaa, kun yhteyttä tehtävien kustannuksiin ei löytynyt (esimerkiksi työttömyysaste ja asukastiheyskerroin)
- Vastaavanlainen tutkimus toistettava seuraavassa uudistuksessa, kun voidaan huomioida myös TE-palvelujen kustannukset
- Tutkimuksen säännöllisestä päivittämisestä ja sen huomioimisesta valtionosuusjärjestelmässä tulisi säätää.

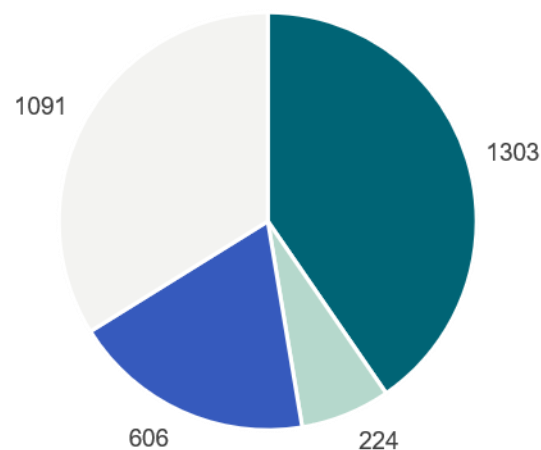
Esimerkkejä tasauksessa huomioon otettavista verotuloista ja verotulojen jakaumista

Kaavi, laskennalliset verotulot täysimääräisenä e/as

- Lasken. kunnallisverotulo
- Maksettava yhteisövero
- Lasken. kiinteistöverotulo (pl. Voimal.)
- Lasken. Voimal. kiinteistöverotulo (pl. Ydinvoima)

Vaala, laskennalliset verotulot täysimääräisenä e/as

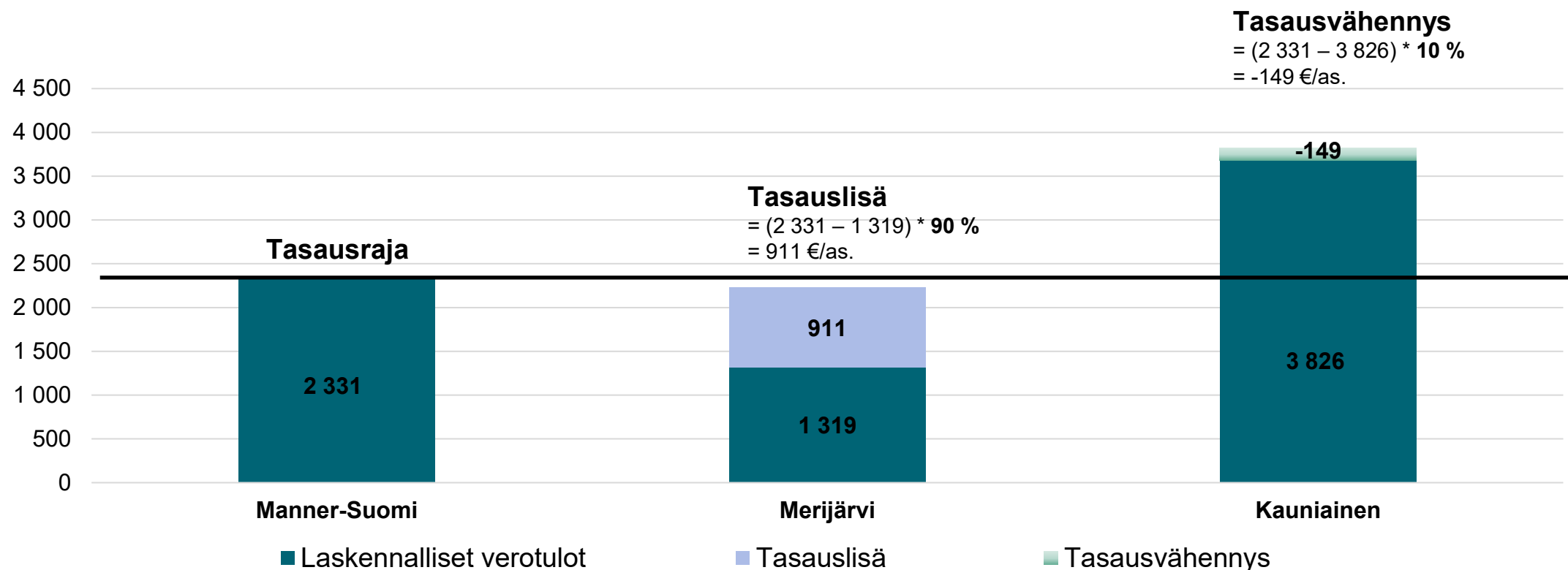

- Lasken. kunnallisverotulo
- Maksettava yhteisövero
- Lasken. kiinteistöverotulo (pl. Voimal.)
- Lasken. Voimal. kiinteistöverotulo (pl. Ydinvoima)

	Laskennallinen verotulo yhteensä, e/as. (täysimääräisenä)	Tasauksessa huomioon otettavan laskennallisen verotulon osuus
Koko maa	2 560	91 %
Eurajoki	4 842	54 %
Pyhäjoki	3 528	55 %
Vaala	3 225	56 %
Utajärvi	3 029	61 %
Akaa	1 985	94 %
Aura	2 056	95 %
Laihia	2 076	95 %
Lumijoki	1 662	94 %
Tyrnävä	1 586	95 %
C6 painotettu keskiarvo	3 008	92 %

Verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen esimerkkilaskelma

- Jos kunnan laskennalliset verotulot per asukas ovat pienemmän kuin keskimäärin: Lisäystä 90 % erotuksesta
- Jos kunnan laskennalliset verotulot per asukas ovat suuremmat kuin keskimäärin: Vähennystä 10 % erotuksesta

Tarve kehittää tulojen tasausta kasvanut kuntien verotulopohjan muuttuessa

- Nykyisellään vain osa kunnan verotuloista on huomioitu järjestelmässä
 - Kunnallisvero ja yhteisövero huomioidaan täysimääräisesti, voimalaitosveroista huomioidaan vain ydinvoimalaitokset.
 - Voimalaitosten kiinteistövero ja kaivosmineraalivero eivät sisälly järjestelmään ja näiden asemaa tasauksessa on jatkossa pohdittava.
- Nykymalli mahdollistaa tilanteen, jossa keskimääräistä korkeamman verotulon kunta saa valtionosuusjärjestelmässä heikon verotulon kunnille tarkoitettua tasauslisää
- Tavoitteena tulisi olla kaikkien kuntien veromuotojen sisältyminen täysimääräisesti tasauksen perusteisiin.
 - Järjestelmän olisi siten tasapuolinen eri veromuotojen huomioimisen osalta, mutta myös tasapuolinen eri kuntien välillä.
- Nykyiset tasausrajat ovat säädettävissä. Esim. viime vuoden uudistusmateriaalissa ehdotettiin täydennysmalliin siirtymistä, kuten selvityshenkilöt ehdottivat.
- Kunnat saavat aina pitää kaikki verotulonsa, tasaus ei vaikuta tähän. Lisäksi tasauksen vaikutus kannustimiin on vähäinen.

Sote-erien jatko valtionosuusjärjestelmässä (1/2)

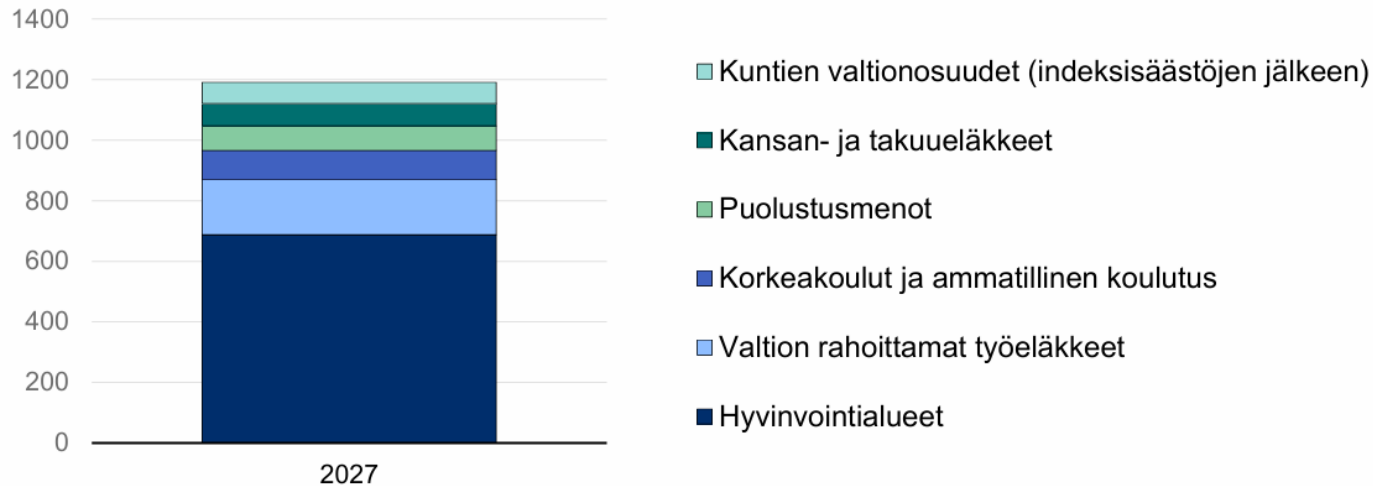
- Sote-siirtoa ei pystytty toteuttamaan kunnittain yhtä suurella osuudella (kustannukset ja tulot)
- Muutoksia tasataan valtionosuusjärjestelmän kautta muutosrajoittimella (tulojen ja kustannusten epäsuhta) ja järjestelmämuutoksen tasauksella (talouden tasapainotilan muutos)
- Sote-erien vaikutus yksittäisen kunnan valtionosuuteen saattaa olla hyvin merkittävä
 - Kuntakohtaiset vaikutukset suurimmillaan -1000 ... +1200 euroa/asukas
- Järjestelmään ei kuitenkaan tulisi enää sisältyä sote-vaikutuksia, valtionosuusrahoituksen tulisi ainoastaan huomioida sote- ja TE-uudistusten jälkeiset tehtävät.

Sote-erien jatko valtionosuusjärjestelmässä (2/2)

- Sote-erien poistaminen kerralla ja kokonaan tarkoittaisi sitä, että erien vaikutukset jäisivät silti uudistuksen järjestelmämuutoksen tasaukseen, kun kuntakohtaisia vuosimuutoksia olisi välttämätön tasoittaa
- Tavoitteena tulisi kuitenkin olla vaikutusten poistaminen kokonaan, porrastamalla vuosimuutoksia tai tasaukset kompensoimalla.
- Puhtaalta pöydältä järjestelmän kehittäminen ilman sote-eriä on haastavaa, koska muutoksissa on huomioitava nykyiset kuntakohtaiset valtionosuudet.
 - Mitä suuremmat vuosimuutokset sallitaan, sitä enemmän järjestelmä muuttuu vastaamaan kuntien tehtäviä.

Poliittisessa keskustelussa ensi kauden säästökohteena:

**Indeksikorotukset lisäävät menoja yhteensä
n. 1,2 mrd. eurolla vuonna 2027 (vuoteen 2026 verrattuna)**

Mikäli indeksikorotukset päätettäisiin toteuttaa harkinnanvaraisesti, tulisi nykyistä lainsäädäntöä muuttaa

- Nykyjärjestelmässä indeksikorotukset kohdistuvat kuntakohtaisesti suhteessa kunnan laskennallisiin kustannuksiin ja indeksisäästöjä voidaan kohdentaa pysyvästi indeksin vaikutusta vastaavasti vakiintuneen tavan mukaan.
- Kuntien valtionosuuteen kohdistuvat mahdolliset säästöt (ml. indeksisäästöt) ovat valtionosuusleikkauksia ja niitä arvioidaan rahoitusperiaatteen toteutumisen näkökulmasta, myös kuntakohtaisesti.
- Rahoitusperiaate ei vaarannu, mikäli säästöt toteutetaan esim. tehtäviä vähentämällä tai rakenteita purkamalla.
- Säästöjen kohdistamisen ei tulisi vääristää rahoituksen muita määräytymistekijöitä.

Luodaanko uusi rahoitusjärjestelmä tyhjästä?

- Rahoitus jaettaisiin kuntiin eri perustein kuin nykyään.
- Kunnallisveroprosentin maksimia ja minimiä voitaisiin rajoittaa.
- Rahoitusta uudelleenarvioitaisiin nykyisessä tilanteessa suhteessa kuntien muihin tuloihin.
- Mikä olisi uudessa mallissa olennainen tasausjärjestelmä?
- Samassa yhteydessä voitaisiin arvioida kuntien lakisääteisiä tehtäviä.
- Vaatisi tutkimusta uuden järjestelmän taustalle.
- Sote-erät eriytettäisiin rahoitusjärjestelmästä.
- Indeksejä korotettaisiin harkinnanvaraisesti.
- Millaiset vuosittaiset kuntakohtaiset muutokset olisivat mahdollisia?
 - Nykykäytännön mukaan rahoitusuudistus ei saisi johtaa kuntarakenteen muutoksiin.

Lisätietoa valtiovarainministeriön verkkosivuilla

- Kunnan peruspalvelujen valtionosuus
 - www.vm.fi/kunnan-peruspalvelujen-valtionosuus
- Kuntakohtaiset valtionosuuslaskelmat
 - www.vm.fi/valtionosuuslaskelmia
- Kuntatalousohjelma
 - www.vm.fi/kuntatalousohjelma
- Pääministeri Orpon hallituskauden kaatuneen valtionosuusuudistuksen taustamateriaalit, ml. selvityshenkilöiden malli
 - <https://vm.fi/valtionosuusuudistus>
- Valtiovarainministeriön virkapuheenvuoro julkaistaan 7.10.2026

Kuntien rahoituksen vaikeat valinnat

Parlamentaarinen työ kuntien tulevaisuudesta

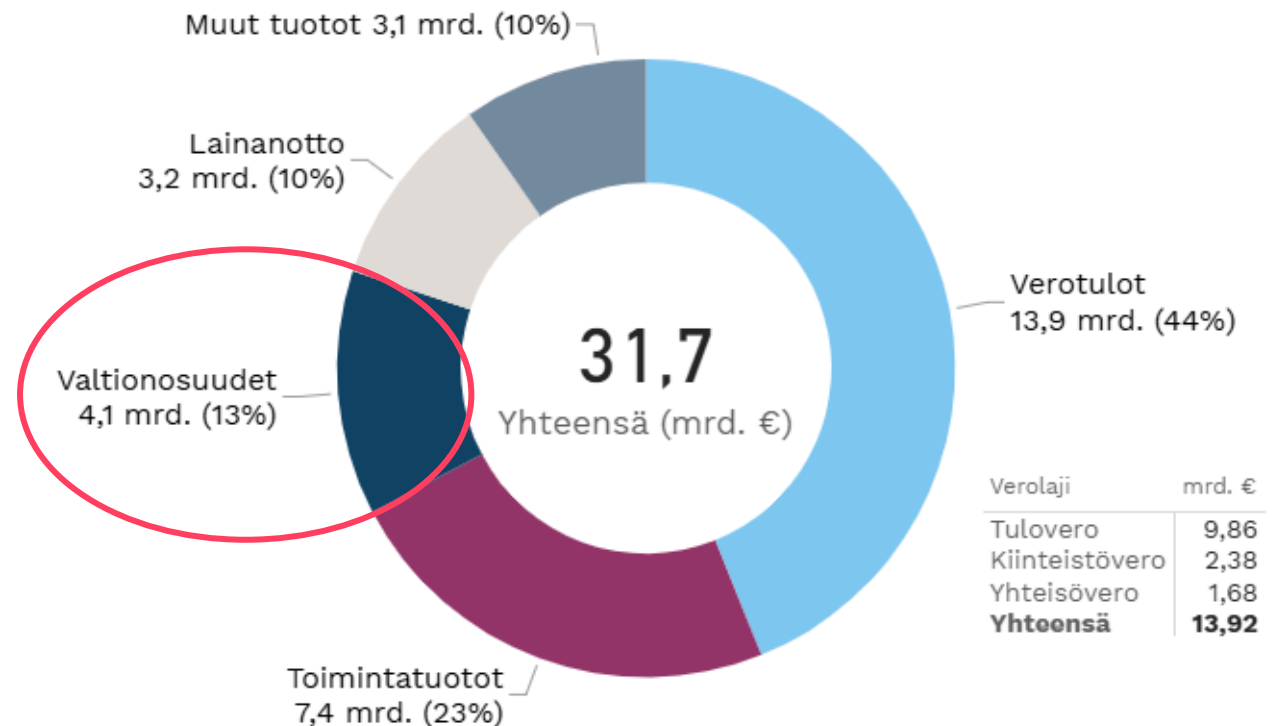
Rahoitus ja talous, 6.10.

Minna Karhunen

Valtionosuusjärjestelmä (VOS) on olemassa, jotta kaikilla Suomessa asuvilla olisi asuinpaikastaan riippumatta yhdenvertainen mahdollisuus saada lakisääteisiä peruspalveluita kohtuullisella verorasituksella. Järjestelmä tasaa kuntien välisiä taloudellisia eroja, jotka johtuvat väestörakenteesta, palvelutarpeista ja alueellisista olosuhteista.

Rakenteiden ja kantokyvyn on vastattava toisiaan

- Valtionosuudet ovat vain osa kokonaisuutta. Niitä rukkamalla maailma ei muutu (tarpeeksi).
- Yksittäiselle kunnalle valtionosuuksilla voi olla kriittinen merkitys
- Valtionosuudet ovat nollasummapeliä (tai miinussummapeliä, jos valtio ottaa omansa pois osana valtiontalouden sopeutusta)
- Emme voi välttää keskustelua kuntien välisestä **tasauksesta ja kuntien tulopohjasta** kuntien tulevaisuustyössä
- Kunnat ovat erilaisissa tilanteissa ja **rahoitusjärjestelmä ei tunnista niiden erilaisia kehityssuuntia** ja tue kuntia niissä.

Millaisia kuntamme tosiasiallisesti tällä hetkellä ovat?

Sopeuttavat kunnat

- Sopeuttavat ensisijaisesti henkiin jäädäkseen
- Alaskirjauksia ja hallittu sopeutus
- N. 100 kuntaa

Palvelukunnat

- Turvaa palveluiden vähimmäistasoa
- N. 90 kuntaa
- Intresseissä tasaus ja yleiskatteellisuus
- Vos-järjestelmä rakennettu tällaisille kunnilla

Kehittävät kunnat

- Kasvukunta rakentaa kapasiteettia jolla vastataan kasvavaan palvelukysyntään.
- Intresseissä investointikapasiteetin ylläpito ja kasvun kannustimet
- N. 50 kuntaa

Seudulliset vastuunkantajakunnat

- Seudullinen yhteistyö turvaa omaa tulevaisuutta
- Intressissä rahoituksen oikeudenmukainen kohdentuminen yhteistyörakenteen sisällä
- N. 40

Lisäksi on näiden ryhmien välissä olevia kuntia, esimerkiksi rakennemuutostilanteesta johtuen.

Pitäisikö rahoitusjärjestelmän olla sellainen, että se tukee kuntia etenemään hallitusti sillä uralla, jolla ovat?

Kuntatalouden rakenteellisen epätasapainon suuruudeksi arvioidaan noin miljardi euroa *

– ilman tulevaa sopeutusta

- On vaikea nähdä, että pelkästään rahoitusta uudelleen järjestelemällä talous saataisiin tasapainoon – tarvitaan myös **menopuolen sopeutuksia**.
- Täytyy puhua myös kuntien **tehtävistä ja normeista sekä palveluverkosta**
- Mikään yksittäinen esitetty ratkaisu ei nosta kaikki kuntia pinnalle.

Hallinnollisten kulujen säästöpotentiaali suuressa kuntarakenneuudistuksessa.

- TE-alueittain 550Mio€ (ei sisällä muuta sopeutusta, eli todellisuudessa merkittävämpi säästöpotentiaali)
- Seutukunnittain 680 Mio€ (ei sisällä muuta sopeutusta, todellisuudessa merkittävämpi säästöpotentiaali)

Tehtävien eriyttämisen säästöpotentiaali

- Kunta-kotikunta 100-200Mio€ (sisältää 10% sopeutuksen palveluihin)
- Seutukunnittain 600 Mio€ (sisältää 10% sopeutuksen palveluihin)
- TE-alueittain 710 Mio€ (sisältää 10% sopeutuksen palveluihin)

*nettoluotonanto/-otto = tulot - kulutusmenot - investoinnit.

Ruuvit joita voidaan vääntää – mutta mihin suuntaan?

Palveluiden
maksuttomuus

Palveluiden
maksullisuus

Hallinnon säästöt
(kuntarakenne)

Säästöt palveluista

Palveluiden
laatu

Palveluiden
saavutettavuus

Alueiden
solidaarisuus

Paikallisten
kasvukannustimien
tukeminen

Kuntien
veropohjaa
lavennetaan

Valtion rahoitusta
kunnille lisätään

Kuntien osuus julkishallinnon
investoinneista on merkittävä.

Hva 1,4 miljardia vuodessa
Valtio 5,9 miljardia vuodessa
Kunnat 5,5 miljardia vuodessa

Onko kunnilla myös jatkossa
mahdollisuus tehdä kasvua tukevia
investointeja?

Toimintaympäristön kierrepallot kuntatalouteen

- **Ikääntyminen ja eläköityminen** pienentävät verotulopottia
- **Kiinteistösunami ja infran korjausvelka** vetävät maton alta monessa kunnassa
- **Varautumisen ja valmiuden** lisääntyvät velvoitteet sitovat kaikkien käsiä
- Emot rahoittavat konkurssikypsiä **konserniyhtiöitä** (asuntoyhtiöt, yrityskiinteistöt..)
- **Oppimistulosten lasku** tuo paineita perusopetukseen ja toiselle asteelle.
- Kasvavan kuntavelan korkosuojaukset neuvotellaan uudelleen nykyisten suojausten päättyessä.

Mikä olikaan uudistamisen tavoite?

Julkishallinnon säästöt?

JA/VAI?

Toimintakykyisen kunnan turvaaminen?

- Suurin säästöpotentiaali on siellä missä on ihmisiä ja mittakaava- ja skaalaetua saavutettavissa palveluntuotannossa– ei niinkään jo ohuella hallinnolla ja valmiiksi karsitulla palvelutasolla varustetuissa kunnissa.
 - Edes TE-alueiden kokoiset kunnat eivät kaikki olisi taloudellisesti kestävällä pohjalla

- Muodollinen itsehallinto ei turvaa kansalaisten palveluita niissä kunnissa, joissa sopeuttaminen on vuosikellossa.
 - Pitkien etäisyyksien Suomessa tarvitaan rahaa yhdenvertaisuuden turvaamiseksi – koko potissa lopulta pienehkö summa.

Terve kuntatalous on kasvun ja elinvoiman luomisen edellytys.
Tuskaa jaettava kaikille?

Mihin suuntaan työryhmä katsoo, että tulisi edetä?

- Millaisella rahoituksella turvataan parhaiten kuntalaisen palvelut ja kuntien elinvoimaisuus tulevaisuudessa?
 - Luodaanko täysin uusi rahoitusjärjestelmä?
- Miten kuntien verotusta tulisi kehittää? (kunta-valtio –suhde, kuntien välillä)
- Tarvitaanko lainsäädännöllisiä rajoja veroprosenttien eriytymiselle?
- Suositaanko yleiskatteisuutta, avustusmuotoista rahoitusta tai muuta korvamerkittyä rahoitusta?
- Miten peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmää tulisi uudistaa tulevalla hallituskaudella?
 - Tulisiko säännönmukaisesta tutkimuksesta säätää?
 - Tulisiko kaikki kuntien verotulot huomioida verotuloihin perustuvassa tasauksessa?
 - Tulisiko sote-erät poistaa hallitusti järjestelmästä? (Järjestelmän rahoitus kohdistuisi nykyisiin palveluihin)
- Millä tavalla arviointimenettelyä tulisi kehittää?
 - Jos (arviointi- tms.) menettely käynnistyy muiden kuin talouteen perustuvien kriteerien mukaan, tulisiko luoda kokonaan erillinen palvelumenettely, mitä se voisi sisältää ja mitä siitä voi seurata? Mitkä tahot osallistuvat menettelyyn?

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kiitos

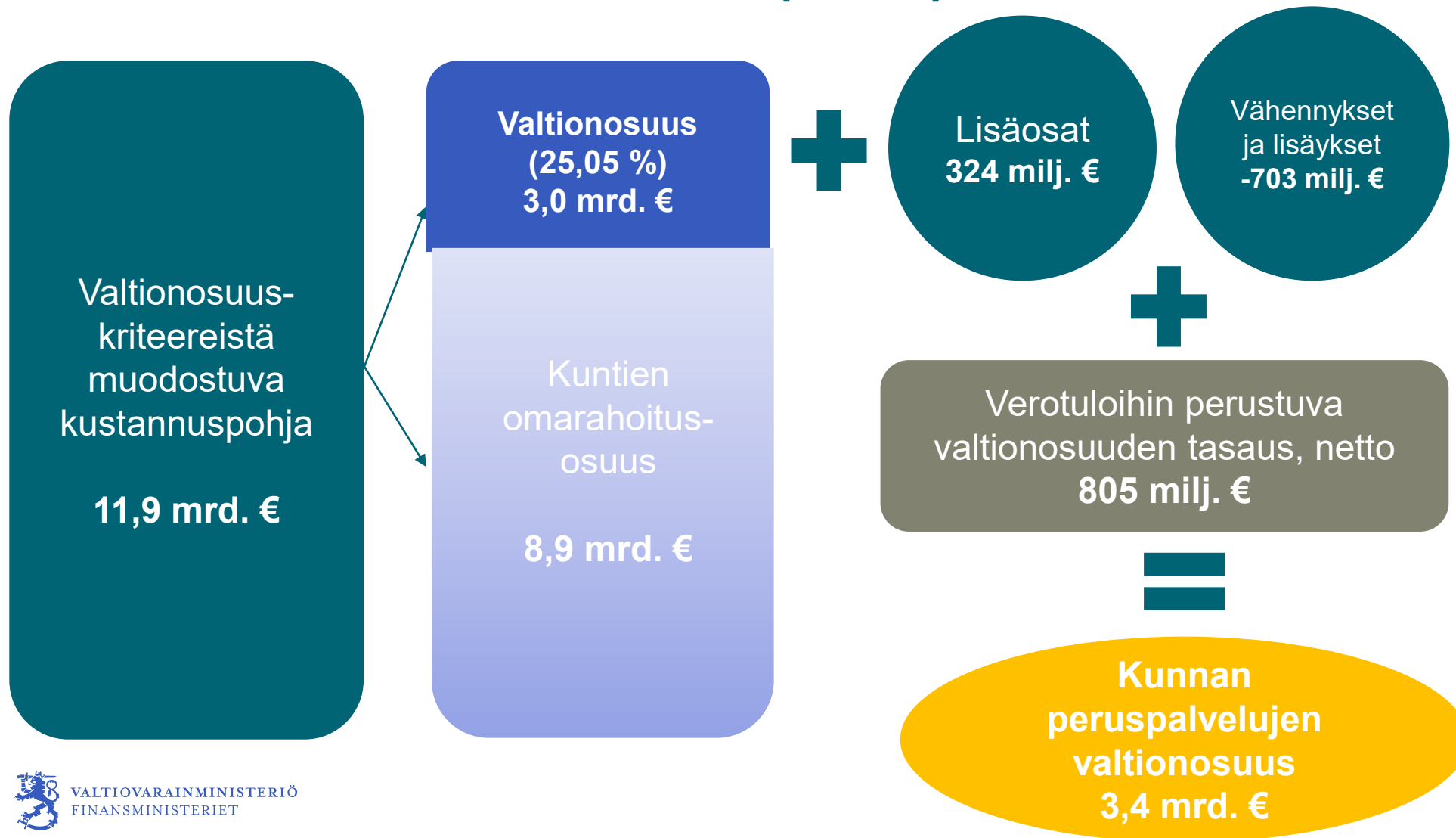
VM KUNTA- JA ALUEOSASTO
VM.FI | @VMUUTISET

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Taustamateriaalit

Peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän rakenne (2027)

Kustannuseroja kuvaavat tekijät, eli valtionosuuskriteerit

	Laskennallinen kustannus, 1000 €	Painoarvo
Ikärakenteen mukaan:	9 254 790	78 %
0-5-vuotiaat	2 558 117	22 %
6-vuotiaat	469 251	4 %
7-12-vuotiaat	2 864 665	24 %
13-15-vuotiaat	2 731 083	23 %
16 vuotta täyttäneet	338 934	3 %
18-64-vuotiaat	292 740	2 %
Muut kriteerit:	2 632 050	22 %
työttömyyden mukaan	432 788	4 %
kaksikielisyyden mukaan	118 674	1 %
vieraskielisyyden mukaan	1 336 999	11 %
asukastiheyden mukaan	234 610	2 %
saaristoisuuden mukaan	16 132	0 %
saaristo-osakunta aseman mukaan	10 549	0 %
koulutustaustan mukaan	175 986	1 %
laajan työttömyyden mukaan	306 312	3 %
Laskennalliset kustannukset yhteensä	11 886 840	
Valtionosuus (25,05 %)	2 977 642	

- Laskennalliset kustannukset muodostavat pohjan peruspalvelujen järjestämiseen tarkoitetulle valtionosuudelle, eli niiden on tarkoitus kuvata kunnassa olevia olosuhteita ja palvelutarvetta.
- **Valtaosa valtionosuudesta kohdentuu väestörakenteen ja vieraskielisyyden perusteella.**
 - Kuntakohtaisesti valtionosuuden muodostuminen kuitenkin voi erota merkittävästi toisistaan

Valtionosuuden lisäosat

- Lisäosat ovat yleisempää kunnan yleistä toimialaa ja muita kuin valtionosuustehtäviä koskevia rahoitusosia
- Lisäosat muuttuvat määräytymistekijöiden ja peruspalveluiden hintaindeksin mukaan, mutta ei sisälly kustannustenjaon tarkistukseen → ei ole yhtä vahvasti sidottu palveluiden kustannuksiin
- Lisäosia ovat
 - Syrjäisyyden lisäosa (70 milj. €)
 - Saamen kotiseutualueen lisäosa (1,3 milj. €)
 - Työpaikkaomavaraisuuden lisäosa (81 milj. €)
 - Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa (120 milj. €)
 - Asukasmäärän kasvun lisäosa (51 milj. €)

Valtionosuuteen tehtävät vähennykset ja lisäykset

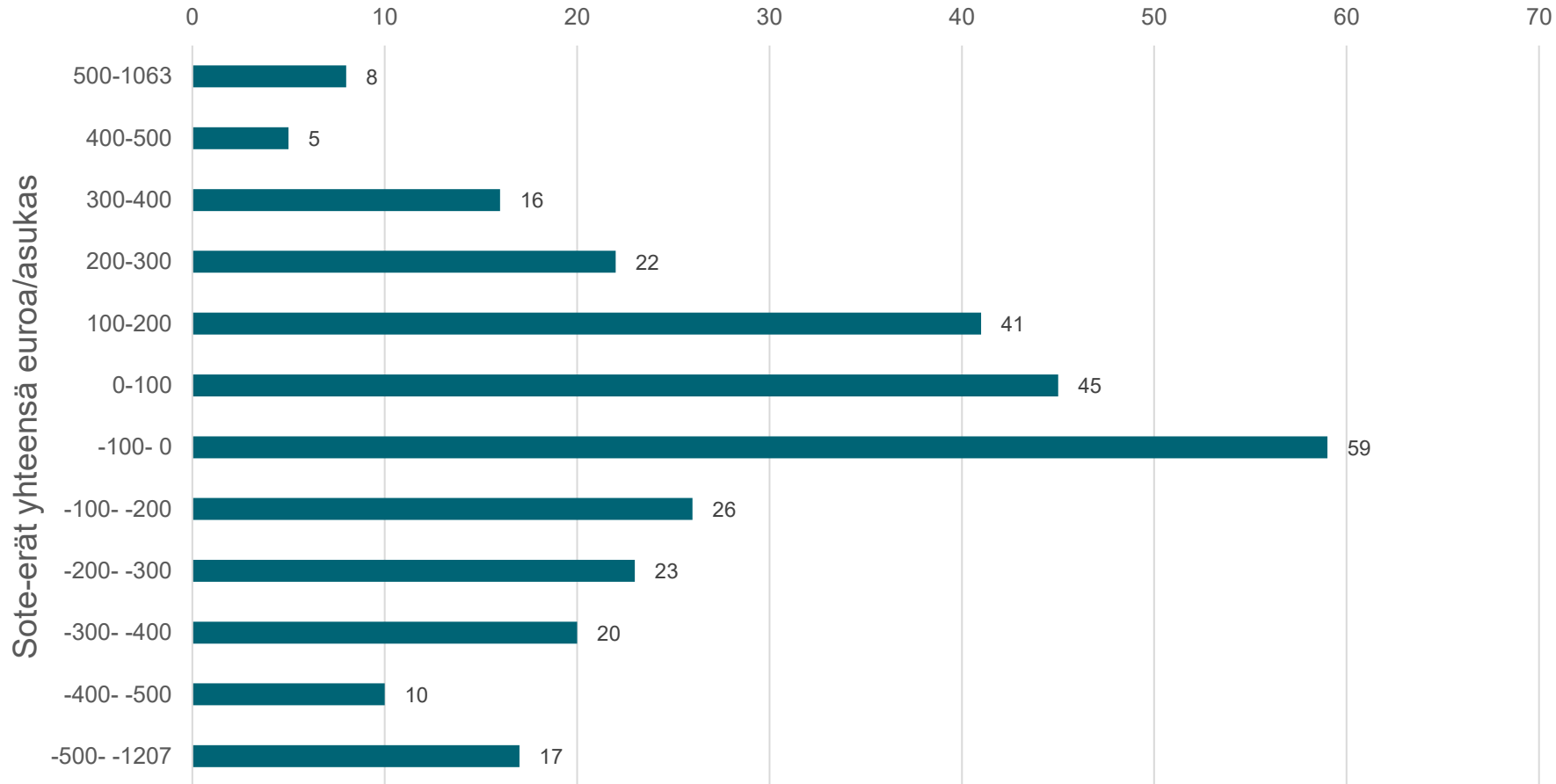
- Vähennykset ja lisäykset voivat olla pysyviä tai määräaikaisia rahoituseriä, jotka liittyvät valtion ja kuntien välisiin rahoitusjärjestelyihin
- Vähennyksiin ja lisäyksiin sisältyvät muun muassa sote-uudistuksen vaikutuksia tasaavat rahoituserät (koko maan tasolla 0 €)
- Vähennykset ja lisäykset eivät suoraan liity peruspalveluiden rahoittamiseen

Valtionosuuden vähennykset ja lisäykset	2027
Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus	-10 000 000
Kuntien yhdistymisavustus	0
Kriisikuntien harkinnanvarainen yhdistymisavustus	0
Aloittavien koulujen rahoitukseen liittyvä vähennys	-50 000
Verotuloihin perustuvan tasauksen muutoksen neutralisointi	-120 930 188
Kuntien rahoitusosuus perustoimeentulotuesta	-481 770 957
Sote-uudistuksen muutosrajoitin	0
Sote-uudistuksen järjestelmämuutoksen tasaus	0
Sote-siirron jälkikäteistarkistuksesta aiheutuva lisäsiirtotarve vuodelle 2027	-167 087 177
Sote-siirron jälkikäteistarkistuksen päivityksestä johtuvan määräaikaisen lisäyksen takaisinperintä vuodelle 2027	-63 978 872
Määräaikainen vähennys koskien kuntien tehtävien vähentämistä	-22 690 000
Valtionosuuden vähennys vuodesta 2026 alkaen	-75 000 000
Työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus	216 081 016
Lisäykset ja vähennykset yhteensä, €	-702 749 639

Sote-uudistuksen kuntatalousvaikutuksia tasaavat erät

- Tasauserillä kohtuullistetaan sote-uudistuksen kuntatalousvaikutuksia ja toteutetaan kuntien tasavertainen kohtelu uudistuksen yhteydessä
 - = Yhdenkään kunnan talouden tasapaino ei uudistuksesta johtuen parane tai heikkene enemmän kuin +/- 60 €/asukas
- Tasaaminen joudutaan tekemään valtionosuuden kautta, koska kunnallisveroprosenttien leikkausta ei voitu tehdä kuntakohtaisesti
- Kuntien taloudelliset tilanteet ja esim. sote-kustannukset vaihtelivat paljon ennen uudistusta. Tämä johti siihen, että uudistus vaikutti kuntiin hyviin eri tavoin. Tämä johti osaltaan suurin tasaustarpeisiin.
- Sote-tasauserät ovat pysyvä osa kunnan valtionosuutta. **Suurista tasauseristä luopuminen lyhyellä aikavälillä on erittäin vaikeaa.**

Sote-tasauserien €/asukas vaikutus kunnan valtionosuuteen

Suuressa osassa kunnista tasauserien yhteenlaskettu vaikutus on enintään +/- 200 euroa/asukas (171 kuntaa). Kuitenkin lähes 10 prosentissa kunnista tasauselementtien euromääräinen vaikutus on yli +/- 500 euroa/asukas.

Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus

- Tasaa kunnan valtionosuuden määrää sen perusteella, miten kunnan laskennallisten verotulojen määrä poikkeaa maan keskimääräisestä laskennallisesta verotulosta
- Tasauksessa huomioon otettaviin verotuloihin lasketaan kunnallisvero, kuntien osuus yhteisöverosta ja kiinteistövero 50 %:n osuudella.
 - Poikkeuksena voimalaitosten kiinteistövero, joista huomioidaan vain ydinvoimalaitokset
- Tasauksessa verotulot määritetään laskennallisesti, mikä tarkoittaa sitä, että sekä kunnallisvero että kiinteistövero lasketaan maan keskimääräisten veroprosenttien mukaan
 - → yksittäisen kunnan veroprosentin muutos ei vaikuta kunnan tasauksen määrään

Vertailu nykytilanne vs. kaikki verotulot mukana

	Väestö 2024	Tulovero-% 2025	Laskennassa huomioitavien verojen osuus	Nykyinen tasaus	Verotulojen huomiointi 100- prosenttisesti	Hyöty/haitta nykyjärjestelmäs- tä
Kaikki kunnat	5 605 317	7,54000	91,1 %			
Vaala	2 581	8,30	54,8 %	467	-75	542
Utajärvi	2 466	8,40	60,0 %	427	-54	481
Hyrnsalmi	2 002	9,00	68,7 %	433	-13	447
Pyhäjoki	2 976	7,90	54,5 %	345	-101	446
Tervola	2 826	6,90	65,0 %	411	-33	444
Siikajoki	4 804	9,40	70,8 %	551	118	433
Simo	2 778	9,40	72,4 %	419	-2	421
Pyhäntä	1 641	8,00	73,0 %	429	18	412
Ristijärvi	1 163	9,30	74,7 %	393	21	372
Kemijärvi	6 954	8,90	76,3 %	340	-0	340
Uurainen	3 657	9,20	92,9 %	622	715	-92
Askola	4 651	9,20	94,6 %	219	315	-96
Liminka	10 190	9,40	93,8 %	505	603	-98
Ulvila	12 382	9,40	94,4 %	332	432	-100
Nousiainen	4 659	9,10	94,4 %	348	448	-100
Akaa	16 387	9,90	94,3 %	415	516	-102
Aura	3 966	8,90	94,6 %	347	452	-105
Laihia	7 656	9,60	95,0 %	323	434	-111
Lumijoki	2 008	8,90	93,9 %	693	806	-113
Tyrnävä	6 501	9,90	95,0 %	742	875	-133

Valtionosuuden yhteydessä maksettavat erät:

Veromenetysten korvaukset

- Veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvaus
- Varainhoitovuodesta 2010 lähtien toteutetuista veroperustemuutoksista johtuvia kunnallisverotulomuutoksia vastaava euromäärä maksetaan kunnille valtionosuuden yhteydessä.
- Vuonna 2025 veromenetysten korvauksia maksetaan yhteensä 617 milj. euroa
- Ovat valtion talousarviossa omalla momentillaan (28.90.35)

TE-palveluiden siirto ja kuntien työttömyysturvaa koskevan rahoitusvastuun laajentaminen v. 2025

- TE-palveluista muodostui kunnille uusi valtionosuustehtävä, jonka rahoitus kohdennetaan työikäisen väestön, työttömien ja palveluissa olevien määrän sekä vieraskielisten määrän perusteella
 - Uuden valtionosuustehtävän rahoitus oli 589 milj. euroa vuonna 2025. Kuntien toteutuneet TE-palveluiden kustannukset vuonna 2025 olivat hieman vähemmän, eli 573 milj. euroa
- Työttömyysturvan laajentunut rahoitusvastuu korvattiin kunnille pysyvällä valtionosuuksien kautta tehtävällä kompensatiolla
 - Uudistuksen voimaantulovaiheessa arvioitiin vuoden 2023 etuusmenoihin perustuen, että kuntien rahoitusvastuu kasvaisi uudistuksen myötä 480 milj. eurosta 696 milj. euroon. Lisäkustannuksen arvioitiin olevan noin 216 milj. euroa, joka lisättiin valtionosuuteen vuodesta 2025 alkaen.
 - Kuntien toteutunut rahoitusvastuu vuonna 2025 oli 830 milj. euroa, eli 134 milj. euroa arvioitua enemmän. Kelan tuottaman arviolaskelman perusteella tästä muutoksesta on noin 80 milj. euroa sellaista etuusmenojen kasvua joka ei aiheudu TE-uudistuksesta, vaan muista tekijöistä. Kompensaation ulkopuolelle jää siis noin 55 milj. euroa.
 - Vertailukohdaksi: Mikäli TE-uudistusta ei olisi tehty lainkaan, olisivat kuntien etuusmenot kasvaneet vuodesta 2024 vuoteen 2025 noin 80 milj. eurolla.